

Pri gostoljubnih Belokranjcih

Za proslavo Cankarjeve brigade ob 25-letnici njene ustanovitve so priprave v glavnem opravljene. Odbor te naše slavne enote si je prireditve zamislil v dveh delih.

V soboto, dne 9. septembra zvečer, bo v Črnomlju gostovala ljubljanska Drama z Goldoni-jevo komedijo »Primorske zdrave«, kakor jo je presadil v naše razmere prof. Mirko Rupel. Ta predstava je namenjena zlasti domačinom, da se jim tako cankarjevci vsaj kanček oddolže za medvojno sodelovanje in za priznanje domicila, ki ga je občina Črnomelj dala Cankarjevi brigadi. Seveda so že v soboto zvečer vabljeni tudi bivši borci, ki bi mogli sami priti v vedno gostoljubno Belo Krajino.

Skupen odhod borcev je sicer zamišljen naslednjega dne, v nedeljo 10. septembra ob 7. uri zjutraj s Trga revolucije v Ljubljani. Ob 10. uri bo namreč v Črnomlju zbor brigade, na katerem bo govoril nekdanji komisar Janez Vipotnik. V programu proslave sodelujejo še partizanski invalidski pevski zbor in vojaška godba iz Ljubljane ter član Drame SNG Janez Rohaček.

Tega srečanja se prav gotovo vselej vsi cankarjevci in mnogi so poslali tudi naslove odboru brigade. Tako je te dni razposlanih okrog 400 vabil. To seveda ne pomeni, da naj pridejo v Črnomelj le tisti z vabili. Odbor je pač storil, kar je mogel in kolikor je zbral naslovov. Proslava pa je namenjena prav vsem borcem, njihovim prijateljem in gostoljubnim Belokranjcem.

Kdor sporoči svoj naslov (Odbor Cankarjeve brigade pri ZZB NOV, Ljubljana, Beethovnova 10), pa bo dobil še tudi vabilo. In kdor bo prišel sam v Črnomelj še v soboto zvečer, si lahko oskrbi prenočišče pri tamkajšnjem Turističnem društvu.

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIČ
ODGOVORNI UREDNIK
CRTOMIR SINKOVEČ

Leto V
Št. 33
22. VIII. 1967

Besede
in dejanja

NEAKTIVNO ČLANSTVO

Neaktivno članstvo ni nekaj, kar bi bilo treba v tem trenutku posebej odkrivati kot nov pojav. Toda ta pojav postaja toliko bolj viden, kolikor bolj oprijemljive in večje so spremembe, začete z reorganizacijo Zveze komunistov. Ni mogoče oči zapreti pred tem, da so neaktivni člani, ravno zaradi izjemnosti idejnega in političnega trenutka, v resno oviro. V Zvezi komunistov so se znašli kot zastana voda in že s tem postajajo ovira na poti prednih sprememb. Zveza komunistov se je kot idejna sila široko uveljavila, kar pomeni, da je za njen vpliv posebnega pomena ugled vsakega posameznega njenega člana. Nedelavni člani, pravzaprav tisti, ki ne poznajo in ne želijo poznati politike Zveze komunistov in ki spričo tega izražajo stališča nasprotna tej politiki, a imajo ime člana ZKJ, kajpada ne morejo povečati ugleda, s tem pa tudi ne vpliva Zveza komunistov.

Komunist — 11. VIII. 1967

PEREČ PROBLEM

Znano je, da so pereč problem prevedene pokojnine upokojenec, upokojenih po splošnih predpisih, medtem ko ta ne bi mogli reči za pokojnine vojaških upokojenec in delavcev tajništva za notranje zadeve, saj so bile te pokojnine že po prevečbi povečane in usklajene z naraščajočimi osebnimi dohodki. Prav tako niso problematične pokojnine borcev NOV pred 9. 1947, ker je raven teh pokojnin že povisana z republiškim dodatkom za borce. Prav tako ne predstavljajo problema pokojnine pogodbenih zavarovancev in izjemne pokojnine. Toda žal je vseh teh neproblematičnih pokojnin le blizu 20 odstotkov, medtem ko je po pokojnin, priznanih po splošnih predpisih, kar 80 odstotkov.

Del. enotnost — 12. VIII. 1967

V PRAVIH KOLNIKIH

Preurejanje, na katerega so se slovenski komunisti pripravljali leto dni, da bi omogočili »osvežitje« svoje vrste z novimi močmi in povečali svoj ideološko-politični vpliv na družbeno gibanje, je v zadnjih rednih krenilo v prave kolnike in je tako dobilo svoj pravi smisel in pravo vsebino. Za dobro polovico se lahko zanesljivo reče, da so razumeli, da je bistvo reorganizacije v ideološko-politični integraciji in obnavljanju lastnih vrst in da je združevanju osnovnih organizacij in »administrativnem izključevanju« nepotrebnih in nezaželenih članov.

Borba — 15. VIII. 1967

UPADANJE PROIZVODNJE

Industrijska proizvodnja v juniju letos še nadalje kaže težnje stagnacije. Po nepopolnih podatkih zveznega zavoda za statistiko je bila industrijska proizvodnja v prejšnjem mesecu za nekaj več kot 12 odstotkov manjša od lan-

BRZOJAVKA MARŠALA TITA 17. PROLETARSKI BRIGADI

KREPITE BRATSTVO IN ENOTNOST

Vrhovni komandant oboroženih sil SFRJ in maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito je poslal vojakom in starešinam 17. proletarske gorske brigade brzojavko, v kateri je med drugim rečeno:

Ob 25-letnici ustanovitve te naše slavne brigade, katere tradicije nadaljujete vi, vam pošiljam najpriširnejše čestitke z željo, da bi vrline, ki so krasile proletarce v vojni, postale last vsakega pripadnika vaše enote. Skrbite vestno za krepitve borbene pripravljenosti in za drug politične zavesti, obvladajte do popolnosti vojno tematiko, krepite in razvijajte bratstvo in enotnost!

voro obeh prvih komandantov in primernem kulturnem sporedu bo potekel svečani del proslave, nato pa bo sledilo vse ljudsko rajanje, združeno s tišoč drobnih, veselih srečanj.

Ker ima letališče na razpolago obsežen pokrit prostor, hangarje, bo prireditve v vsakem vremenu.

Prireditelji ne bodo pošiljali ne šerčerjevcem ne drugim borcem posebnih osebnih vabil za udeležbo na proslavi. Pričakujejo, da se bodo njihovemu javno objavljenemu obvestilu, ki je obenem tudi vabilo, odzvali prav vsi, ki jih veže nepozabna in nerazrusljiva vez bojnega tovarištva, in da bodo zagotovo prišli na ta zbor.

Zato z upravičenim pričakovanjem kličejo: NA SVI-DENJE ŠERČERJEVCV IN VSI ŠTAJERSKI IN KOROŠKI BORCI 17. SEPTEMBRA V SLOVENJEM GRADCU!

godba na pihala, pionirski in moški pevski zbor in recitatorji. Po partizanski navadi bodo imeli borci skupno kosilo — »partizanski golaž«. Srečanje se bo nadaljevalo popoldne in zvečer.

Odbor Notranjskega odreda pričakuje, da se bodo srečanja poleg borcev Notranjskega odreda udeležili tudi drugi borci in aktivisti, ki so se v času narodnoosvobodilne borbe zadrževali in borili v tem delu Notranjske.

Slavko Brglez

Šerčerjeva brigada bo proslavila 25-letnico svoje ustanovitve

V letošnjem jubilejnim letu ustanovitve prvih štirih slovenskih narodnoosvobodilnih udarnih partizanskih brigad bo imela svoj praznik tudi 2. SNOUB

Ljuba Šerčerja. Zbor vseh njenih nekdanjih borcev bo za to svečano priložnost v Slovenjem Gradcu, njeni domicilni občini, 17. septembra.

Pri izbiri kraja prošlaye svoje ustanovitve Šerčerjeva brigada ni sledila svojim posestnikom, da bi se zbrala na kraju svojega rojstva. Na Mokrecu ali v njegovem podnožju je imela doslej vse svoje praznike, za svojo 25-letnico pa si je izbrala osrčje nepozabne Graške gore, zahodnega Pohorja in Mislinjske doline, kjer je brigada spomladi 1944, po preživetju sovražnikovi ofenzivi in na koncu slavnega pohoda 14. divizije, doživela ponovno rojstvo. Tu, na področju slovenjgraške občine je zvesto prebivalstvo pomagalo, da je brigada vsa prerokjena in polna zaupanja v svoje neuničljive moči krenila v ofenzivo proti okupatorju, ki ni jenjala vse do kraja njene zmagovite poti, ki se je končala na obronkih Slovenske Koroške in pri knežjem prestolu na Gosposvetškem polju.

Nedelja 17. septembra pa ne bo samo zbor šerčerjevcev. Proslavljanje brigadnega življenjskega praznika bo obenem tudi srečanje vseh bližnjih in daljnjih štajerskih in koroških borcev, udeležencev narodnoosvobodilne vojne. Zbor Šerčerjeve brigade za počastitev njene ustanovitve bo hkrati najlepša priložnost za ves ta širni predel naše domovine, da v letošnjem jubilejnim partizanskem letu in času tolikih dinamičnih svetovnih političnih dogodkov prebivalstvo na edinstvenem zborovanju potrdi svoje preizkušeno izročilo in zvestobo idealom svobode, borbe proti nasilju, za mir in sožitje med narodi.

Slovenjgraška občinska skupnost, ki je znana po svoji dejavnosti za uveljavitev teh višokih in neuničljivih načel — saj bo že leto dni gostitelj nad vse pomembne mednarodne prireditve pod geslom: mir in sožitje med narodi — se z vso verno pripravlja na praznik Šerčerjeve brigade in na srečanje vseh štajerskih in koroških borcev. Prebivalstvu bo v posebno radost, da bo sprejelo medse tudi vse tiste nekdanje borce Šerčerjeve brigade, notranjske, dolenske, primorske in belokranjske rojake, ki niso doživeli legendarne poti svoje brigade na Štajerskem. Vsem njim bo pokazalo z vso svojo gostoljubnostjo, ki slovi daleč po vsej deželi, kje je njihova brigada doživljala najbolj bridke, kritične in usodne dni svojega obstoja, in kje najbolj vesele dni svojega junaškega življenja.

Tako se bodo ob tej priložnosti tudi prvič dejansko srečali

Posnetek iz prve polovice leta 1943. Od leve proti desni: politkomisar Šerčerjeve brigade narodni heroj Janez Hribar, komandant Tomšičeve brigade Ivan Lokovšek, komandant Šerčerjeve brigade narodni heroj Jože Klanjšček, komandant Gubčeve brigade Jože Malnarič, načelnik štaba Šerčerjeve brigade narodni heroj Mile Kilibarda in namestnik politkomisarja Šerčerjeve brigade narodni heroj Janko Rudolf.

Na Vrheh nad Trbovljami bo 27. avgusta tovariško srečanje borcev in aktivistov 3. VDV brigade — Štajerske

Na Vrheh nad Trbovljami, na kraju, kjer je bila julija 1941. leta ustanovljena prva partizanska enota — Revirska četa, in kjer je bila 1939. leta pokrajinska konferenca Komunistične partije, ki se je udeležil tudi tovariš Tito, bo v nedeljo, 27. avgusta 1967, tovariško srečanje vseh bivših borcev in političnih aktivistov 3. VDV brigade — Štajerske. Tej partizanski enoti je občinska skupščina decembra lani podelila domicil, saj so v njej prevladovali prav borci iz revirjev.

Slavje 3. brigade Vojske državne varnosti — Štajerske bo 27. avgusta pred Domom revirskih in savinjskih borcev NOV na Vrheh. Najprej bodo sprejeli patrolje borcev iz tistih področij, od koder so bili bataljoni, ki so sestavljali brigado, to je s Kozjanskega, Pohorja, iz Koroške in revirjev, zatem pa bodo izvedli priložnostni program moški pevski zbor Zaria iz Trbovelj, godba na pihala Svobode II Hrastnik in recita-

torji gimnazije Trbovlje. Sledil pa bo partizanski miting.

Tretja VDV brigada — Štajerska je bila ustanovljena 3. avgusta 1944. leta v Radmirju v Savinjski dolini, štela pa je blizu 450 borcev. Komandant brigade je bil Anton Vratnar-Antonesko, namestnik pa Jože Stok-Korotan. Predhodnika brigade sta Revirski bataljon VOS in pa Štajerski bataljon VDV. Revirski bataljon VOS je bil ustanovljen maja 1944. leta na Čebinah nad Trbovljami, julija istega leta pa je bil v Moravčah ustanovljen Štajerski bataljon VDV, katerega jedro je bil Revirski bataljon.

Tretja brigada Vojske državne varnosti — Štajerska je opravila številne akcije in naloge, posebej pa so bile naloge v zvezi z neprikritim bojem proti okupatorju in domačim izdajalcem. Brigada je prežela več priznanj, leta 1954 pa je bila odlikovana z Redom bratstva in enotnosti I. stopnje in z vojaško zastavo.

Na Vrheh nad Trbovljami se bo v nedeljo, 27. avgusta, zbralo nekaj sto borcev in aktivistov 3. VDV brigade — Štajerske, ki bodo skupaj z borci drugih partizanskih enot, delovnimi ljudmi in mladino iz revirjev in Savinjske doline obujali spomine na slavne dni iz časov narodnoosvobodilne vojne, po-

sebej pa še na akcije 3. VDV brigade.

Te dni so razposlali vabila vsem bivšim borcem in političnim aktivistom 3. VDV brigade za tovariško srečanje. Prireditveni odbor pa vabi na Vrhe tudi vse tiste borce in politične aktiviste 3. brigade Vojske državne varnosti, ki iz kakršnih koli razlogov vabila morebiti ne bi prejeli.

Borci in aktivisti: na svideenje na Vrheh nad Trbovljami, v nedeljo, 27. avgusta!

- M -

Priprave na srečanje borcev Notranjskega odreda v Grahovem

Lansko leto so prebivalci Loške doline prvič po osvoboditvi toplo pozdravili borce Notranjskega odreda, ki so se zbrali na zboru v Starem trgu. Tako prijetnega srečanja v Loški dolini že dolgo ni bilo, saj so se prav borci Notranjskega odreda v času NOB največ zadrževali v tem delu Notranjske, prebivalci pa so jim vsestransko pomagali. Zato jim je občinska skupščina v Cerkljici podelila domicil in odkrila spomenik na Velikih Blokah, vojašnica JLA pa se je preimenovala v »Notranjski odred«.

Ob lanskem zboru v Starem trgu so borci Notranjskega odreda izvolili poseben odbor, ki ima nalogo, da pripravi vsakoletno srečanje borcev Notranjskega odreda.

V svoj letošnji program je odbor vključil srečanje borcev v Grahovem pri Cerkljici. V tem kraju sta 23. septembra 1943. leta Tomšičeva in Šerčerjeva brigada uničili belogardiščno postojanko. Srečanje bo v nedeljo, 10. septembra. Na glavni slovesnosti, ki bo pred združnim domom, bodo sodelovali

godba na pihala, pionirski in moški pevski zbor in recitatorji. Po partizanski navadi bodo imeli borci skupno kosilo — »partizanski golaž«. Srečanje se bo nadaljevalo popoldne in zvečer.

Odbor Notranjskega odreda pričakuje, da se bodo srečanja poleg borcev Notranjskega odreda udeležili tudi drugi borci in aktivisti, ki so se v času narodnoosvobodilne borbe zadrževali in borili v tem delu Notranjske.

RAZLIKA SE ZMANJSUJE

Združene bank Jugoslavije je pred kratkim izdelala analizo gibanja osebnih dohodkov v gospodarstvu in bankah v zadnjih nekaj letih. Ta analiza kaže, da se nesorazmernost med povprečnimi mesečnimi dohodki v gospodarstvu in bankah vse bolj zmanjšuje. V letu 1962 so npr. znašali povprečni osebni dohodki v gospodarstvu 190 dinarjev, medtem ko so bili v bankah za 81 odstotkov višji. Toda lani so povprečni gospodarski dohodki v gospodarstvu dosegli 803 dinarjev (v primerjavi z letom 1962 je znašalo zvišanje 311 odstotkov) a v bankah so bili ti dohodki za 46 odstotkov višji in so znašali 1180 dinarjev (za prl. blizno 194 več kot v letu 1962).

Ekonom. politika — 12. VIII. 1967

Predsednik Tito na Srednjem vzhodu. — Po tridnevni obiski v Siriji in Iraku se je predsednik SFRJ Josip Broz Tito s svojimi sodelavci vrnil v Kairo in se pogovarjal s predsednikom ZAR Naserjem o položaju na Srednjem vzhodu in o možnostih za odpravo posledic nedavne izraelske agresije. Državnika sta poudarila, da sedanji položaj pomeni globoko kršitev pravic arabskih držav in veliko grožnjo miru v svetu.

Nacionalizacija tujih petrolejskih družb. — Ministri za gospodarstvo arabskih držav so se na konferenci v iraškem glavnem mestu Bagdadu sporazumeli o postopni nacionalizaciji ameriških in britanskih petrolejskih družb v arabskih državah. Na konferenci pa so razpravljali tudi o oblikah ekonomskega pritiska na države, ki podpirajo Izrael, predvsem o ustavitvi dobave petroleja.

EDA poziva na upor proti diktaturi. — Grška radijska postaja »Glas resnice« je objavila deklaracijo EDA, s katero se ta obrača na grški narod in še posebno na Grke, ki žive v tujini, in jih poziva na odpor proti vladajočemu režimu v Grčiji. Neki član unije centra pravi, da bodo v tujini kmalu sestavili grško begunsko vlado, v kateri bodo predstavniki demokratičnih sil.

Poglablja se prepad med razvitimi in nerazvitimi. — Generalni sekretar konference OZN za trgovino in razvoj (UNCTAD) Prebisch, je v poročilu, ki ga je predložil svetovni konferenci, grajal sistem carinskih olajšav med skupnim trgovinam in afriškimi državami, pridruženimi temu trgu. Državam v razvoju pa je očital, da ne uporabljajo dovolj naglo proizvodnih metod industrijske razviti države.

D'Estaing kritizira de Gaulle. — Voditelj neodvisnih republikancev d'Estaing je očital francoskemu predsedniku, da samo on izvaja oblast v Franciji. Očital mu je tudi spodsrslaj v

V žarišču dogodkov

Quebecu ter grajal vladno socialno politiko. Pravi, da noče spodbijati avtoritete predsednika republike, temveč naj se o izvajanju njegove politike najprej razpravljajo.

Argentinski sindikati zoper »Obznanje«. — Dvainseddeset argentinskih sindikalnih central je odločno obsodilo sklep vlade, da uvede tako imenovani zakon o obrambi pred komunizmom. Sindikalno gibanje poudarja, da gre za poskus vojaške vlade zatreti individualne svoboščine z izgovorom, da zatira komunizem ter da vlada nastopa proti ljudskim interesom.

ZDA bombardirajo namakalne naprave. — Najnovejša stopnja ameriškega stopnjevanja vojne v Vietnamu obsega tudi bombardiranje jezov kot sestavnega dela namakalnih naprav v področju Rdeče reke v Severnem Vietnamu. Toda ameriški poskus se je ponesrečil, kajti prebivalstvo je požrtvovalno in hitro popravilo poškodovane jezove.

Hudi boji v Rodeziji. — Ze od začetka avgusta se borci zveze afriškega naroda Zimbabve bojujejo z enotami armade rodezijskih rasistov v dolini reke Zambezi. Rasisti uživajo v tej vojni široko podporo Južnoafriške republike. Rodezija pa se je znašla tudi v hudih gospodarskih težavah, ker so mnogi pričeli proti njej gospodarsko vojno; zahodne države prosijo za pomoč.

Kongoška vlada zoper plačance. — Proti Bukavuju, središču v vzhodnem Kongu, ki ga imajo zdaj v rokah plačanci majorja Jeana Schramma, prodirajo čete kongoške nacionalne vojske. V Bukavuju je kakih 3 tisoč plačancev in okrog 1500 katanških žandarjev, ki so uničili več cest in mostov. Nad upornike gre okrog 15 tisoč vladnih vojakov.

Čete Biafre uspešno prodirajo. — Čete secesionistične Biafre napredujejo proti Lokoji, važnemu središču v severni Nigeriji. Federalne in biafirske čete si stoje na oddaljenosti 240 km od Lagosa. Zvezni vojski je priskočila na pomoč Velika Britanija z orožjem. Uporniški oddelki grozijo zanetiti vojno tudi v drugih pokrajinah Nigerije.

Cen Ji v nemilosti. — Na izrednem zasedanju revolucionarnih organizacij v Pekingu so kitajskega zunanjega ministra Cn Jia obtožili, da je nepoboljšljiv sovražnik Mao Ce Tungovega socializma. Očitajo mu predvsem stike s francosko mislijo iz leta 1963. V več kitajskih provincah še vedno divjajo boji med pristaši in nasprotniki Mao Ce Tungja.

Argentina bo imela A-bombo. — Argentina je doslej zelo napredovala v pripravi na izdelavo jedrske bombe; nejasno je vprašanje, ali gre za vojaško ali za »miroljubno« atomsko bombo. Dnevnik v Buenos Airesu poudarja, da Argentina ne more zaostati za Brazilijo, ki je sporočila, da bo izdelala »miroljubno« atomsko bombo. Gre tudi za staro rivalstvo med državama.

Kiesinger je bil na obisku v ZDA. — Zahodnonemški kancler Kiesinger se je vrnil z enotedenskega obiska v ZDA. Z Johnsonom se je pogovarjal tudi o atlantski zvezi; oba sta se strinjala, da mora atlantska zveza ostati in se okrečiti. Sprito trenje med ZDA in Francijo je Kiesinger dejal, da se zahodnonemška vlada ne strinja s stališči Francije.

Kitajci: Hongkong je naš! — Pekinški »Žen Min Zi Bao« piše, da je kolonija Hongkong neločljiv del kitajskega ozemlja ter da bodo Kitajci še naprej pomagali svojim rojakom v Hongkongu v boju z britanskimi kolonialisti. Kitajska vlada je zahtevala od Velike Britanije, naj razveljavi odločbo o prepovedi izhajanja treh hongkonških listov, ki so po izjavah hongkonških oblasti širili lažne vesti.

Beguncem bo treba izdatneje pomagati. — Generalni sekretar OZN U Tant je poročal generalni skupščini, da so najnujnejši potrebam kakih 323 tisoč Arabcev, ki so po izraelski agresiji zapustili domove, v glavnem zadostili. Kljub temu bo verjetno treba povečati program pomoči, zlasti v Jordaniji. Izraelska agresija je hudo prizadela vseh 1.250.000 Jordancev.

Ob tabornem ognju

Da se je v organizaciji borcev v letošnjih poletnih mesecih močno povečala organizacijska in družbeno-politična dejavnost, smo v našem listu že ugotovili. Toda če nekoliko podrobneje pregledujemo rezultate letošnje poletne dejavnosti ZBB NOV širom po Sloveniji, ugotovimo, da je večina občinskih odborov Zveze združenj dala pobudo za prenekatere prireditve, proslavo

Treba je prislunhiti utripu življenja

ali srečanje, da pa je zelo malo takih pobud in njihovih izvedb pri združenjih borcev, vojaških vojni invalidov ter rezervnih oficirjev in podoficirjev.

To pomeni, da dejavnost združenj zaostaja za delom in uspehi občinskih odborov ZBB. Kje je vzrok temu?

Niso redki primeri, da se združenja izgovarjajo, da ne dobiijo od občinskih odborov Zveze nobenih pobud, navoči in nalog. To pa seveda ne more biti opravičilo, saj je v statutu Zveze povsem jasno določeno, da »združenja in vsi organi v združenjih ter v Zvezi delajo samostojno in so odgovorni za uveljavljanje statuta ter izpolnjevanje nalog in politike Zveze«.

Ugotovitev, da dejavnost združenj zaostaja za delom in uspehi občinskih odborov Zveze, pa ne pomeni, da združenja sploh ne delajo. Ni jih namreč med njimi malo, ki so sama organizirala proslave krajinskih praznikov; več je takih, ki so pridila izlete svojega članstva v partizanske kraje, precej jih je ob dnevu borca in ob dnevu vstaje poskrbelo za ureditev in okrasitev grobov padlih borcev, posamezna so se povezala z združenji iz drugih občin in republik ter se članstvo obeh med-

ŽIVLJENJE IN DELO NAŠIH ORGANIZACIJ

DOMICIL DOLOMITSKEMU ODREDU V LOGATCU

Občinski odbor ZBB NOV Logatec je na svoji zadnji seji, 7. avgusta, imenoval pripravljalični odbor za proslavitev občinskega praznika, ki ga občina proslavlja vsako leto 12. septembra.

Letos bo proslava še posebno svečana, ker bo skupščina občine Logatec podelila domicil Dolomitskemu odredu.

Logaška partizanska četa je v letu 1942 dala svoj delež tudi v tem, da se je ustanovila v začetku julija odred, Bragi Dolo-

mitski odred je bil ustanovljen po kapitulaciji Italije, in prav 12. septembra 1943 so odšli iz Logatca in okolice množično v partizane prvi borci ter se vključili v ta odred. Zato tudi pripada domicil odreda med drugim tudi občini Logatec.

Proslava v okviru občinskega praznika bo že v nedeljo, 10. septembra. Skupščina občine Logatec bo imela ob 10. uri dopoldne svečano sejo v Narodnem domu, kjer bo sprejela odlok o podelitvi domicila. Svečana podelitev bo po seji pred domom, kjer bo zbor borcev in poveljnikov odreda.

Po kulturnem programu, ki bo sledil osrednji svečanosti, bodo odšli borci in gostje v Koliše, kjer je logaški rajon najpogostejše taborišče. V tem lepem kraju bo tovariško srečanje. Srečali pa se bodo tudi člani SKOJ občine Logatec, to bo letos že drugi (in bo tudi v bodoče vsako leto).

Enim in drugim se bodo pridružili tudi drugi borci in aktivisti. Organizator proslave ne bo pošiljal posebnih vabil, ker borci tega odreda bivajo širom po domovini. Zato tudi ne razpolaže z naslovi. Vabi pa že sedaj borce Dolomitskega odreda in politične aktiviste, ki so delovali v času narodnoosvobodilnega boja na območju sedanje občine Logatec, da se udeležijo proslave. Prav tako želi, da bi se vnaprej prijavili posebno tisti, ki nimajo lastnega prevoznega sredstva — zato, da se bo organiziral prevoz v Koliše, ki so od Dolenjega Logatca okrog 8 km daleč.

S tem se občina Logatec vključuje v proslavo 25-letnice ustanovitve prvih slovenskih brigad ter bo to najdostojnejše

proslavila, ko bo podelila domicil Dolomitskemu odredu.

JP

Partizansko srečanje na proslavi petnajste brigade v Metliki

Ze nekaj let praznujejo Metličani prvo nedeljo v septembru obletnico ustanovitve 15. slovenske narodnoosvobodilne brigade, ki si je v kasnejših bojih priborila naziv »udarna«.

Brigada je bila ustanovljena neposredno po italijanski kapitulaciji pri Vranesici — v prvi hiši pred Metliko, na kateri je v spomin na ta zgodovinski dogodek vzidana spominska plošča. Zaradi večine Belokranjcev v njenih bataljonih jo je ljudstvo poimenovalo kar Belokranjska brigada.

Metliška občinska skupščina ji je lani priznala domicil, za petindvajsetletnico pa namerava po njej imenovati ulico in novo, lani zgrajeno šolo.

Na predvečer slavlja se bodo brez posebnih za to priložnost razposlanih vabil začeli zbirati nekdanji borci od blizu in daleč. V nedeljo, 3. septembra, pa bo na Glavnem trgu zbor belokranjskih partizanov in vseh tistih, ki so se kdaj bojevali v vrstah Petnajste brigade. Po zborovanju bo na Pungartu veliko slavlje z izbranim kulturnim programom.

Ze na jesen se bo Metlika začela pridno pripravljati na petindvajsetletnico ustanovitve Petnajste, ki bo prihodnje leto. Do takrat bo izšla tudi zgodovina te brigade.

Komisija za agitacijo in propagando XV. SNOUB

NAROČNIKOM »TV 15«

V septembru, deloma tudi v oktobru, bodo pismoonoše spet prihajali k vam, dragi naročniki. Cas hitro beži, naročnina za prvo polletje je že potekla. V svoj družinski proračun vnesite še znesek 8 novih dinarjev (800 starih dinarjev), kolikor znaša naročnina za drugo polletje. Upamo, da vas ne bomo prehudo obremenili in da se bo pri kopici izdatkov, ki jih ima vsakdo pri nakupu ozimnice, šolskih potrebščin itd., našel tudi denar za naročnino.

Prosimo vse tiste, ki bodo med tem časom sami nakazovali naročnino, za razumevanje, če jih pismoonoša ponovno obišče. (Položnice že pripravljamo in preden dosejo do vas, nastane lahko marsikatera sprememba.) V takem primeru položnico zavrnite in sporočite pismoonošo, da ste naročnino za drugo polletje že sami nakazali. Kdor bi pa kljub temu — po pomoti ali iz nevednosti — plačal naročnino dvakrat, mu bomo razliko knjižili v dobro za naslednje leto.

Opozorite pismoonošo, če se naslov na položnici ne ujema z vašim sedanjim bivališčem. Na srednji del položnice naj napiše pismoonoša spremembo naslova. UPRAVA

DEVETI OBČINSKI PRAZNIK V PTUJU

Občani ptujske občine letos že devetiti praznujejo svoj občinski praznik, ki jih spominja na krvave dogodke pred 25 leti, ko je bila v gozdu v Mostju, nedaleč od Ptuja, izdana prva slovenjevojska četa hrabrih partizanov, ki so jo Nemci tedaj povsem uničili in ujeli partizanovskega voditelja Jožeta Lačka.

Ptujski praznujejo svoj občinski praznik vsakič v drugem kraju, in povsem razumljivo je, da se tedaj tisti kraj pripravi na sprejem nekdanjih borcev in drugih občanov. Letos je bila osrednja proslava v Desterniku, kjer je bila slavnostna seja občinske skupščine, popoldne pa veliko slavlje. Na domačiji Reševih v Vintarovich so odkrili spomenik Reševi družini, saj so kar trije njihovi sinovi zginili življenje v bitki v Mostju, medtem ko so njihovi starši končali v koncentracijskih taboriščih. Ljudje, ki so prvo avgustovsko nedeljo prišli v Desternik, so se spomnili junaške preteklosti prvoborcev, posebno Vinka, Kostja in Mirka Rea, prav tako pa tudi njihovih staršev ter Mirkove žene Matilde in mnogih drugih neustrašnih borcev, ki so v zadnji vojni darovali svoja življenja za našo svobodo.

Seveda pa Ptujski niso praznovali samo v Desterniku, ampak so pričeli praznovati že prejšnji dan, ko so v Ptuj izročili namenu prenovljeni vi-

narski muzej, ki so ga spreminili v razstavljeni paviljon. Odslej se bo imenoval po Dušanu Kvedru-Tomažu. Na gradu pa so odprli prenovljene prostore studia radia Ptuj ter dali v obratovanje novo anteno radia Ptuj. V paviljonu je bogata zbirka dokumentov iz Kvedrovega življe-

nia. Ptujsko gimnazijo pa so že prej imenovali po tem heroju in revolucionarju.

Reševih, kot mnogih borcev, ni več med nami. Spomin nanje pa še vedno živi v naših srcih. Vedno se bomo spominjali teh naših revolucionarjev.

F. Hovnik

BORCEM LEVSTIKOVE BRIGADE

Odbor Levstikove brigade se je sporazumel z zastopniki občinske skupščine Ribnica in tamkajšnjo Zvezo združenj borcev, da bo tudi njihova skupščina podelila našim brigadi domicil. Naša brigada se je pol leta borila na območju te občine. To so bili časi, ko težkih ran še ni utegnili zaceliti in so je zadevali nove. Toda to je bil obenem tudi čas, ki jo je usposobil, da je ojeklenela ter dosegla velike zmage. Tako npr. se je proslavila pri zavzetju ustaške postojanke Pokupja in v bojih za osvoboditev Ljubljane.

Proslava podelitve domicila Levstikovi brigadi v Ribnici se pridružuje slavlju 25-letnice ustanovitve slovenskih brigad in 50-letnice Oktobrske revolucije. Proslava bo 10. septembra, to je na dan, ko se je Levstikova brigada ustanovila v Dolenjskih Toplicah.

Levstikovi partizani s Primorskega so v ribniškem ob-

dobju prevladovali. Belokranjci do Ribnice nimajo daleč — prav tako ne borci s Kočevskega in doline Krke. Pa tudi tisti, ki ste bolj daleč, pridite, ker je za prevoz poskrbljeno. Redne avtobusne zveze so iz Ljubljane proti Ribnici vsako uro od 5.15 do 22.15. Poleg tega bo posebna avtobusna zveza ob 8.30 izpred »Starega Tišlarja« v ulici Moše Pijada. Temkaj naj se zberejo tudi tisti, ki bodo šli z lastnimi avtomobili, da lahko kdo prisede.

Začetek proslave bo ob 9.30 v Ribnici. Pozivamo borce, da se tega velikega slavlja res vsi udeležijo.

Odbor Levstikove brigade

Dva popravka

V članku »Bogata blianca organizacijske dejavnosti«, ki je izšel v prejšnji številki našega lista, je prišlo do dveh neujubnih napak. Na koncu prvega odstavka je v 4. koloni članka izpadel stavek »V Starom logu pri Kočevju in v Ljubljani so borci Tomšičeve brigade proslavili 25-letnico ustanovitve svoje brigade«. Zadnji stavek v tretjem odstavku iste kolone pa se pravilno glasi: »koroške in obmejne gorenjske občine so podelile domicil Cankarjevemu bataljonu, Gorenjskemu odredu in koroškim partizanskim enotam«. — Bralce prosimo, da s tem dopolnilno omenjeni članek.

V zadnjem odstavku 2. stolpca Pravne posveovalnice v št. št. »TV 15« se stavek pravilno glasi: »Vojaški vojni invalidi so torej oproščeni plačevanja vseh zdravstvenih uslug, ki jih nudi socialno zavarovanje, razen prispevkov za zdravila in za neobvezna cepljenja.« (Tiskarski škrt je namreč zamenjal besedo »razen« z besedo »raznih«.)

Jogi komni

Predn izbereš svojo vzmetnico me dobro poglej: samo mene kličejo **Jogi**

... kajti vzmetnic je mnogo, Jogi pa samo tista, ki jo proizvaja **MEBLO**

ALFA STUDIO - 67 - MD-3

sebojno obiskuje. So pa tudi posamezne večje prireditve, ki zajemajo območje vse republike, kot je na primer Kurirčkova pošta, ki pritegne aktivnost večine odborov in članstva ne samo naših združenj, marveč tudi drugih družbeno-političnih organizacij, predvsem Zveze prijateljev mladine. Tudi razne proslave, ki jih prirejajo občinski odbori ZBB in ki se nanašajo na določeno območje, pritegnejo k močno povečani dejavnosti prav vse občane ter s tem tudi odbore združenj in njihovo članstvo na tistem območju.

Toda kljub vsemu temu ne gre prezreti, da je res veliko združenj borcev, vojaških vojni invalidov ter rezervnih oficirjev in podoficirjev, katerih članstvo se sestane samo ob rednih

letnih skupščinah. Razume se seveda, da tudi odborniki takih združenj niso kaj prida delavni. In prav te, pa tudi take, ki se sicer tu in tam lotijo kake prireditve, velja še posebej opozoriti, naj se nekoliko bolj ozrejo okoli sebe, predvsem na tista združenja, ki s svojimi nenehnimi pobudami za povečano aktivnost dosegajo res lepe uspehe.

Ko pa že govorimo o delavnosti odborov združenj in njihovega članstva, velja opozoriti na določilo statuta, po katerem sodi med med pravice in dolžnosti člana združenja: »da razvija družbeno-politično dejavnost v svoji delovni organizaciji, krajevni skupnosti in komunih, in dalje da s svojo družbeno dejavnostjo krepi pridobitve NOB.«

Res je, da mimo navedenega najdemo v statutu še dovolj podlage za vsestransko dejavnost združenj in članstva. Toda ni nam treba gledati v statut in v njem iskati pobude za svoje delo. Ozreti se moramo le okoli sebe in prislunhiti utripu življenja, ki nam ponuja nešteto pobud in nas opozarja na mnoge potrebe — in dela bo dovolj, celo preveč, za prav vsa združenja in njihovo članstvo.

V. M.

Najnovejša določila novega zakona o VVI

Novi zakon o vojaških vojnih invalidih (prečiščeno besedilo — Ur. list SFRJ št. 49/65) s spremembami in dopolnitvami (Ur. list SFRJ št. 23/67) ne vsebuje bistvenih sprememb, ki pridejo pri invalidih pogostejše v poštev. Toda potrebno je vsekakor, da se prizadeji seznaniti z najvažnejšimi določili tega zakona.

ZDRAVSTVENO VARSTVO — DOPLAČILA ZDRAVSTVENIH STORITEV

Spremenjeni 53. člen tega zakona se glasi:

(1) »Uživalci zdravstvenega varstva po tem zakonu prispevajo del stroškov za zdravila in neobvezna cepljenja, in sicer v tistih primerih in tolikšne zneske, kot to določajo predpisi o zdravstvenem zavarovanju delavcev«. Torej isto kot drugi zavarovanci.

(2) »Ne glede na to, ali so zavarovane osebe ali ne, pa VVI ne prispevajo k stroškom za druge oblike zdravstvenih storitev, ki jih določa Skupščina skupnosti socialnega zavarovanja.«

(3) »Pristojni občinski upravni organ obračunava s pristojnim Komunalnim zavodom za socialno zavarovanje stroške in za druge oblike zdravstvenih storitev iz drugega odstavka tega člena za VVI, ki so zavarovane osebe. Organ in Zavod se lahko sporazumeta, da bosta delala ta obračun v obliki pavšalnega nadomestila.«

Člen 101. Pri uveljavljanju zdravstvenega varstva po tem zakonu si upravičenci do zdrav-

stvenega varstva prosto izbirajo zdravnika in zdravstveni zavod.

PRAVICA DO 100 % NADOMESTILA V PRIMERU ZADRŽANOSTI OD DELA ZARADI BOLEZNI IN ZDRAVLJENJA

Dopolnjeni čl. 103, ki daje to pravico, se glasi:

(2) »Na račun sredstev iz 11. člena tega zakona gredo tudi sredstva, s katerimi se krije razlika med 100 %-nim nadomestilom osebnega dohodka, ki gre VVI kot zavarovancu po temeljnem zakonu o zdravstvenem zavarovanju in nadomestilom, do katerega bi imel pravico po omenjenem zakonu, če ne bi bil VVI. To razliko izplačujejo občinski upravni organi, ki so pristojni za izplačevanje invalidskih prejemkov, in sicer delovnim organizacijam, pri katerih je VVI na delu, za prvih 30 dni zadržanosti od dela, oziroma skladom zdravstvenega zavarovanja komunalnih skupnosti za zadržanost od dela nad 30 dni; način izplačevanja predloži republiški organ, ki je pristojen za socialno varstvo.«

Člen 104 določa:

(1) »Zdravstveno varstvo po tem zakonu se išče tako, kot to določajo predpisi o zdravstvenem zavarovanju za zavarovane osebe, če ni v zakonu republike, izdanem na njegovi podlagi, drugače določeno.

(2) »Svojstvo upravičenca do zdravstvenega varstva po tem zakonu se dokazuje z invalidsko knjižico; obrazec knjižice in način izdajanja in uporabe predpiše organ, ki ga določa zakon republike.«

Iz citiranega 104. člena sledi, da bi moral imeti vsak VVI tudi invalidsko knjižico. Z njo bi dokazoval upravičenost do ugodnosti, katere uživa po zakonu o VVI, t. j. do 100 % prejemanja osebnih dohodkov, brezplačnega zdravljenja v bolnišnicah, zavodih itd. Teh knjižic precejšnje število VVI (vsaj tistih, ki so v delovnem razmerju) nima; zaradi česar pride do nevednosti in težav. Ponekod se po ambulantah javne zdravstvene službe zadovoljijo peči z invalidsko izplačilno knjižico ali s člansko izkaznico. Teže je to pri invalidih od VIII. do V. skupine, ko to dokazujejo z zadnjim odrezkom, s katerim jim je bila letna invalidnina nakazana. Nekateri pristojni organi občinskih skupščin so na prvo stran zdravstvene knjižice (iz delovnega razmerja) odtisnili pečat »vojni invalid« ter to potrdili z žigom in podpisom, skladu z zdravstvenega zavarovanja komunalne skupnosti pa poslali seznam vojaških vojnih invalidov. Marsikatero delovno organizacijo, pri katerih so VVI zaposleni, niso vnesle v svoj tarifni — oziroma pravilnik o delitvi osebnih prejemkov, da pripada za čas, ko so v bolnišnici, 100-odstotno nadomestilo tudi narodnim herojem, nosilcem partizanske spomenice 1. 1941 in VVI vseh skupin. V takih primerih je treba na to opozoriti upravo svoje delovne organizacije, medtemu, oziroma oddelku za obračun osebnih prejemkov pa poslati prepis odločbe o vojni invalidnosti.

S tem bi se priprčilo svojevoljno tolmačenje in kršenje zveznih zakonskih predpisov in nepotrebne nevednosti pri dokazovanju zakonskih pravic.

Na koncu še pripominjam, da bi bilo prav in koristno, če bi pristojni republiški organi z okrožnico ali na kak drug primeren način temeljito seznanili vse zdravstvene delavce javne zdravstvene službe in referente občinskih skupščin, da morajo določila zveznega zakona o VVI pri vršenju službe strogo upoštevati.

OLAJSAVE PRI PLAČEVANJU TAKS IN PRAVICA DO OTROŠKEGA DODATKA

Člen 66. določa:

(1) »VVI, otroci, ki uživajo družinsko invalidnino, in otroci uživalec osebne invalidnine do dopolnjenega 26. leta starosti ne plačujejo taks v zvezi s šolanjem in izpiti na nobeni šoli, fakulteti ali akademiji.«

Po členu 43. imajo VVI I. do VII. skupine ter otroci, ki uživajo družinsko invalidnino, pravico do otroškega dodatka v vi-

šini in ob pogojih, ki jih določajo posebni predpisi o dodatku za otroke delavcev.

Vojaški vojni invalidi VIII. do X. skupine, ki imajo pravico do otroškega dodatka iz delovnega razmerja, imajo pravico do tega dodatka tudi tisti čas, ko so na rehabilitaciji po tem zakonu, če izpolnjujejo druge pogoje, ki jih določajo predpisi o otroškem dodatku. Invalidi od VIII. do X. skupine, ki jim izplačujejo osebno invalidnino za vse koledarsko leto naprej, niso dolžni vračati prejele invalidnine, če so zgubili pravico do nje, oziroma če se jim zmanjša.

Člen 72. določa: »Družinski članom (8. člen) umrlega vojaškega vojnega invalida, s katerim je živel v skupnem gospodinjstvu, gre posmrtnina, enaka dvomesečnemu znesku njegove invalidnine.«

Jasno pa je, da so do pogrebnine upravičeni družinski člani le, če je niso prejeli iz delovnega razmerja. Pravice po tem zakonu imajo tudi družinski člani po smrti VVI I. do VII. skupine (čl. 6 pod 3).

S tem sestavkom sem pojasnil le nekaj najvažnejših določil. Iz izkušenj vem, da jih še marsikateri vojaški vojni invalid ne pozna dovolj. Vse druge pravice, ugodnosti, navodila in natančne predpise pa najdete v Zakonu o vojaških vojnih invalidih (prečiščeno besedilo), objavljenem v Ur. listu SFRJ št. 49/65). »Zakon o spremembah in dopolnitvah (tega) zakona o vojaških vojnih invalidih« (se pravi vse najnovejša spremembe pa so objavljene) v Ur. listu SFRJ št. 23/67, str. 694 do 697.

Na koncu še pripominjam, da bi bilo prav in koristno, če bi pristojni republiški organi z okrožnico ali na kak drug primeren način temeljito seznanili vse zdravstvene delavce javne zdravstvene službe in referente občinskih skupščin, da morajo določila zveznega zakona o VVI pri vršenju službe strogo upoštevati.

S tem bi se priprčilo svojevoljno tolmačenje in kršenje zveznih zakonskih predpisov in nepotrebne nevednosti pri dokazovanju zakonskih pravic.

IOJ

OB 25-LETNICI SMRTI PISATELJA
TONETA CUFARJA

»Igram veliko igro... gre za zadnje poteze«

Dne 11. avgusta 1942. leta je nehalo biti srce proletarskega pisatelja — samorastnika Toneta Cufarja. Že pred vojno se je z Jesenic preselil v Maribor, kjer je živel vse do okupacije 1941. leta. Takrat se je umaknil v Ljubljano, kjer je delal ilegalno vse do junjskih racij 1942. leta. Italijani so ga zajeli, toda niso vedeli, koga imajo v rokah. Pod imenom Karel Strukelj je moral v koncentracijsko taborišče Gonars. Toda v taborišču se je našel izdajalec, ki je v Karlu Struklju prepoznal komunisto Toneta Cufarja, ki ga je nemška tajna policija iskala po vsej Sloveniji. Zato so ga Italijani odpeljali iz taborišča in ga blizu italijansko-nemške meje v Vižmarjih pri Ljubljani namenjavali izročiti Nemcem. Trenutni postanek na obmejnem prehodu je Tone Cufar izkoristil, skočil s tovrnjaka in stekel proti gozdu, kjer je omahnil, zadet od sovražnikove kroglice, prej, preden je dosegel rob gozda.

Pred odhodom iz taborišča je Cufar napisal dve pismi, in sicer žarečeni in staršem.

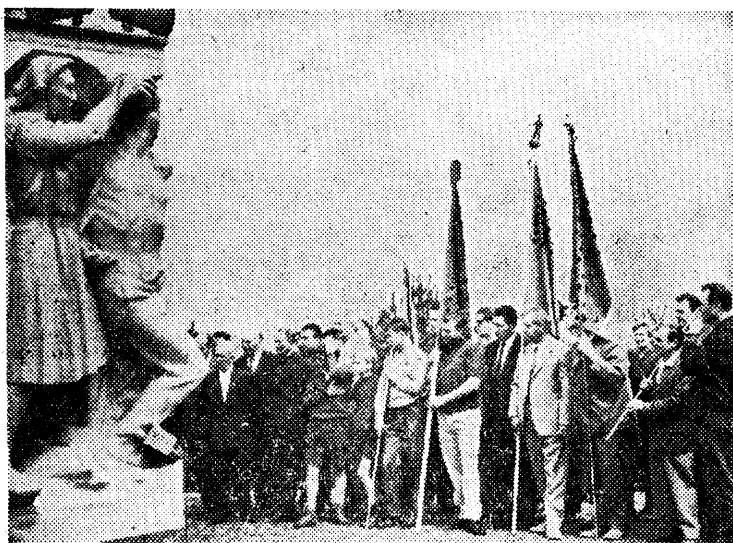
V pismu žarečeni je med drugim pisal: »Ljubljena, jutri se bom drugič vozil blizu morja, ob katerem si se rodila. Ni nemogoče, da bom kmalu videl tudi domače hribe. To ne bi bilo dobro. (Cufar je slutil, kaj nameravajo Italijani.) Igram veliko igro. Morda jo dobim. Gre za zadnje poteze... Če igro zgubim, če morda omahnem, ne kloni Ti. Ponosno naprej v novi svet, ki prihaja.«

In v pismu staršem: »... Pod plazom, ki ga je vihar v teh letih sprožil, bodo zasuti milijoni, od Slovencev pa tisoči... Kmalu bo svet gledal nazaj na vse kakor na grozotno pravljico, ki se jim ne bo zdela mogoča. In vendar je vse krvava resnica, kar se dogaja. Rad bi o tej pravljici napisal nekaj pričevanj. O materah, ki so morale imeti nadse močna srca; o očetih, ki so morali biti res jekleni ljudje. O vsem, kar se dogaja. Če mi ne bo dano, bodo to storili drugi. Vzemita vidva vse za pravljico in laže Vama bo. Imela sta otroke, a ni več vseh. Zajel jih je vihar. Pa se je vihar polegel, zasmajalo se je sonce, ki daje novo moč in ozdravlja rane. Pod tem novim soncem vstaja komčno nov človek, ki začneja novo dobo sveta.«

Tone Cufar se je rodil v revni delavski družini 14. novembra 1905. leta na Jesenicah. Življenjska pot ga je vodila od pastirja do delavca in dalje do pisatelja zatiranih. Bil je aktiven član naprednih političnih organizacij in duša delavskega kulturnega življenja. Njegove drame so igrali na vseh odrih v delavskih domovih po vsej Sloveniji. Cufar je nadarjen in je umetniško žilico začutil že v fantovskih letih. Stiri dni po njegovi smrti so fašisti v Kosovski Mitrovici ubili tudi njegovo zaročenko Silvro Tomazini, ki je bila izseljena in je na tamkajšnji gimnaziji poučevala ter bila med organizatorji vstaje. Zaradi izredne hrabrosti in zaslug je bila proglašena za narodnega heroja Jugoslavije.

JOŽE VIDIC

OBISK ITALIJANSKIH PARTIZANOV

ITALIJANSKI GOSTJE PRI SPOMENIKU NA URHU

Italijanski mesti Treviso in Cuneo sta obe odlikovani z najvišjim italijanskim vojnim odlikovanjem zlato medaljo (Medaglia d'oro). In prav iz teh dveh mest, znanih po protifašističnem odporu in podpiranju partizanskega gibanja, je bila delegacija 68 bivših italijanskih partizanov, članov ANPI, ki se je v dneh od 13. do 15. avgusta mudila v Sloveniji v gosteh mestnega odbora ZZZ NOV Ljubljana. Med njimi so bili tudi taki, ki so se borili v jugoslovanskih partizanskih enotah kot npr. Luigi Casagrande, sekretar ANPI iz Trevisa.

Zastopniki mestnega odbora ZZZ NOV so goste pričakali v nedeljo v Postojni, kjer so jim razkazali lepote Postojnske jame.

V ponedeljek dopoldne so italijanski gostje obiskali muzej na Urhu in položili venec pred tamkajšnji spomenik. Ob tej priložnosti je govoril Pietro del Pozzo, španski borec in partizan. V imenu mestnega odbora ZZZ se jim je zahvalil Vladimir Senk — Gaber. Popoldne so si ogledali Muzej ljudske revolucije v Ljubljani, zvečer pa jim je mestni odbor priredil v Domu Maksa Perca večerjo.

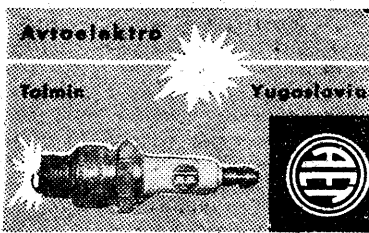
Med gosti so bili tudi nekdanji partizan in sedanji poslanec rimskega parlamenta dr. Ugo Marchesi, predsednik ANPI iz Trevisa Renato Carparo, sekretar ANPI iz Cuneo dr. Oggerino, predstavnik komunistične mladine iz Trevisa in drugi.

Na tej večerji je pozdravnim govorom sledila tudi izmenjava daril, nato pa se je ta

večer spremenil v res iskreno tovariško srečanje.

V torek so gostje iz Trevisa in Cuneo obiskali še Bled in Bohinjsko dolino, kjer so se z najlepšimi vtisi z lepega obiska v Sloveniji in srečanja s slovenskimi borci vrnili prek Postojne v Italijo.

V. M.

Zaslišati bi morali 40 tisoč prič...

Odkar so se pristojnosti za ugotavljanje posebne delovne dobe prenesle z zadevnih občinskih komisij na komunalne zavode za socialno zavarovanje, se je pri zavodu v Kopru nabralo kar 8000 zahtevkov, od tega 6300 prošelj za ugotavljanje posebne dobe NOB. Gre namreč za zahtevke, ki so jih vložile zainteresirane osebe zlasti v zadnjem obdobju lanskega leta, tik preden je potekel rok za vložitev prošelj. Komunalni zavod za socialno zavarovanje v Kopru je sprejel takšne zahtevke iz šestih občin, ki sodijo v njegovo pristojnost — treh obalnih ter sežanske, postojnske in ilirsko-bistriške. Delo okoli ugotavljanja posebne dobe in reševanje teh prošelj je zelo dolgo in zapleteno, saj bi morali zaslišati okoli 35 do 40 tisoč prič. (To je razvidno iz podatkov, ki so jih zbrali na Zavodu.) Da bi šlo delo hitreje od rok, so pri Zavodu ustanovili posebno službo. Vendar je računati, da se bo to delo vlekle dalj časa.

Ker gre večkrat za nujne primere — mnogi vlagatelji zahtevkov so že ostareli ljudje, izrpani in nestrpnost čakajo na rešitev prošnje, kar bi jim prineslo določene ugodnosti — so sklenili, da bodo takšnim nujnim primerom dali prednost. S predstavniki občinskih združenj ZB so se dogovorili, da bodo le-ti sproti sporočali, kdaj gre za nujne primere.

M. P.

Naša trgovina vam nudi ugodne kreditne pogoje za nakup TV aparatov, radioaparatur, gramofonov in transistorjev

Pri nakupu navedenih aparatov na potrošniški kredit kupec ne plača 20 odstotkov gotovinskega pologa, niti obresti

20. V. Transport slovenskih Zidov iz Prekmurja — 490. taboriščne številke nam niso znane. Naša evidenca izkazuje, da je bilo v Auschwitzu 242 primorskih Slovencev, od tega 8 moških, ostalo pa ženske. Največji transport iz Primorskega je pripeljal v septembru — 115 žensk. Pred njim je prišlo več evrajskih transportov, ki jih še ne moremo natančneje določiti.

Aprila naj bi bil prišel transport iz Celovca z 28 ženskami (po nekaterih podatkih 12).

Najnižje doslej ugotovljene številke iz 1944. leta so okoli 74.100, najvišja doslej znana številka naše ženske interniranke pa je 96.285.

Iz drugih taborišč so pripeljali v Auschwitz: iz Ravensbruka aprila 4 tovarišice (Anica Zupančič, Savva Zupančič, Minka Bajde, Boža Zupan), junija šest tovarišic, med njimi Antonijo Vobovnik, št. 82.075. Avgusta je prišlo iz drugih taborišč 13 moških.

Za leto 1943 in 1944 podatki v taboriščnem muzeju niso ohranjeni. Ta prikaz je sestavljen na osnovi podatkov popisa, memoarskega gradiva in poročil bivših okrajnih komisij za interniranje pri ZZZ NOV. Vsi, ki smo preživeli Auschwitz, moramo ohraniti zgodovinski čimbolj popolne podatke, zato pozivamo vse, da sodelujejo pri njihovem izpopolnjevanju.

Republiška komisija za politične zapornike, interniranje in deportiranje pa ima kartoteko za 1200 preživelih in umrlih internirancev Auschwitza. Ker pa poleg imen pri večini nimamo taboriščnih števil, ne moremo evrajskih transportov in sportih in ne moremo ugotoviti, iz katerih transportov je največ umrlih. Seznam bi radi uredili po transportih tudi zaradi enotne akcije v tej smeri v jugoslovanskem merilu. Za podatke pa nas prosijo tudi vodstvo muzeja v Auschwitzu.

Da ne bi ponavljali popisa, ki bi bil združen z novimi stroški, prosimo vse preživle internirance in svoje umrlih, da nam z dopisnico ali s pismom sporočijo naslednje podatke: ime in priimek (v primerih, ko ste imeli v taborišču drug priimek, navedite na prvo mesto taboriščnega); datum in kraj rojstva ter poklic pred aretacijo; datum, kraj in vzrok aretacije; kdaj in od kod ste bili transportirani v Auschwitz; ne pozabite taboriščne številke; v katerih komandah, oziroma kje ste v taborišču delali. Za umrle tovariše navedite poleg ostalih podatkov še čas in okoliščine smrti, kolikor so vam znani.

Na koncu navedite še sedanji naslov in zaposlitev oziroma poklic. Sporočite, če imate spominski material iz taborišča, ki bi bil primeren za naš muzej v Auschwitzu, in če bi ga bili pripravljeni odstopiti. (V poštev pridejo pisma, deli taboriščne obleke, originalne taboriščne številke, pesmi, risbe skice in drugi izdelki ter fotografije umrlih tovarišev in tovarišev s kratkimi podatki.)

Podatke pošljite Komisiji za politične zapornike, interniranje in deportiranje pri ZZZ NOV Slovenije, Beethovnova 10, Ljubljana.

Grupa za Auschwitz

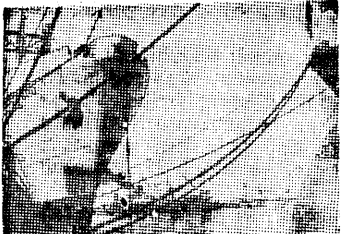
SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Američani o sovjetski pomoči Vietnamu

Ameriški vojaški tisk (Military Review, junij 1967) piše, da je la. ni v severnovietnamsko pristanišče Haifong mesečno prihajalo povprečno po deset do petnajst kitajskih, šest do osem sovjetskih in kakih pet ladij iz drugih vzhodnoevropskih socialističnih dežel,

Vojaška veda in tehnika

ki so Severnemu Vietnamu dovajale vojaški in drugi material. Vsaka izmed teh ladij je imela po 1.000 do 10.000 ton nosilnosti. To so poročila iz Hong Konga, toda sovjetska vlada je menda zadrževala, da je sovjetskega izvora več

kot polovica vseh ladij, ki pristajajo v tej severnovietnamski luki.

Američani pravijo, da je Sovjetska zveza samo v letu 1965 poslala Severnemu Vietnamu raznega vojaškega materiala v vrednosti 555 milijonov dolarjev. Stevilo prejetih topov je od

(NADALJEVANJE IN KONEC)

Zavezniški načrti

Zahodni zavezniki so imeli takle načrt:

Najprej se bodo izkrcali v južnem delu Italije tako, da bodo sprostili Mesinsko ožino in vdrli v Tarantski zaliv, nato pa bodo z novim desantom jugovzhodno od Neaplja osne enote, zbrane v spodnjem delu italijanskega škornja, stisnili v past.

Načrta pa niso uresničili, kajti Nemci so imeli dovolj časa, da so se po hudih zadrževalnih bojih z večjim delom svojih sil izmuznili. Še več: le malo je manjkalo, da niso enot generala Clarka potisnili v morje.

Celo Eisenhower je moral priznati: »Ko smo začeli operacijo, smo se morali odpovedati vsakemu upanju, da bi sovražnika presenetili.«

Ugotovil je, da najzanesljivejša pot do polotoka pelje iz najnižjega dela italijanskega škornja proti severu. Načrt je bil sicer varen, toda sovražnik je imel možnost, da za obrambo izkoristi planinske položaje, kar je tudi storil.

Ameriška obveščevalna služba je napovedovala, da je treba ob izkrcanju pri Salerno pričakovati hude boje. Izkrcati pa se ni bilo mogoče nikjer drugje.

Ta obsežni zaliv južno od Neaplja je bil edini, v katerem je bilo mogoče izkrcavati na obalo vojaštvo, material, okrepitve in opremo vse dotlej, dokler ne bi osvojili neapeljskega pristanišča, katerega tri četrtine pa bodo nedvomno neuporabne. Glede tega si niso delali nobenih utvar.

Pred sabo so imeli dva velika cilja: Neapelj in veliko letališče pri Foggli.

Operacija je bila precej nepremišljena. Kasneje je Eisenhower napisal, da je bil poslat štiri divizije v deželo, ki jo je branilo osemnajst nemških divizij. Da ne pretiravamo: Clarkova vojska je pred seboj imela štiri divizije. Nasprotnika sta si bila torej enakovredna... Toda Clarkove enote so bile neizkušene, medtem ko je imel Kesselring dobro izurjeno vojsko.

Moramo povedati, da so potem, ko so zavzeli Sicilijo, poslali štiri ameriške in tri britanske divizije iz Sredozemlja nazaj v Veliko Britanijo, ker so predvidevali naskok na francosko obalo. Američani so namreč vztrajali na tem, da je treba imeti Italijo le za postransko bojišče.

Boji za mostiče

Ameriška 5. armada je vključevala ameriški 6. in britanski 10. korpus. Vsak je imel v prvi

bojni črti po dve diviziji, sledili pa sta jim še dve oklepni diviziji.

Sprva so se ogrevali za izkrcanje severno od Neaplja, kar niti ne bi bilo tako slabo: zemljišče je bilo tam odprto in ravninsko, na Volturino bi lahko spustili padalce in s tem zaprli pot nemškim okrepitvam. Toda mornarica se je uprla takemu načrtu, pa tudi letalstvo je zadrževalo, da ne bo moglo nuditi potrebne pomoči. Načrt so zavrgli in se spet vrnilo na zaliv pri Salerno. Clark je skušal poslati padalce severozahodno in jugovzhodno od Vezuva, toda strokovnjaki za letalska vprašanja so mu rekli: ne!

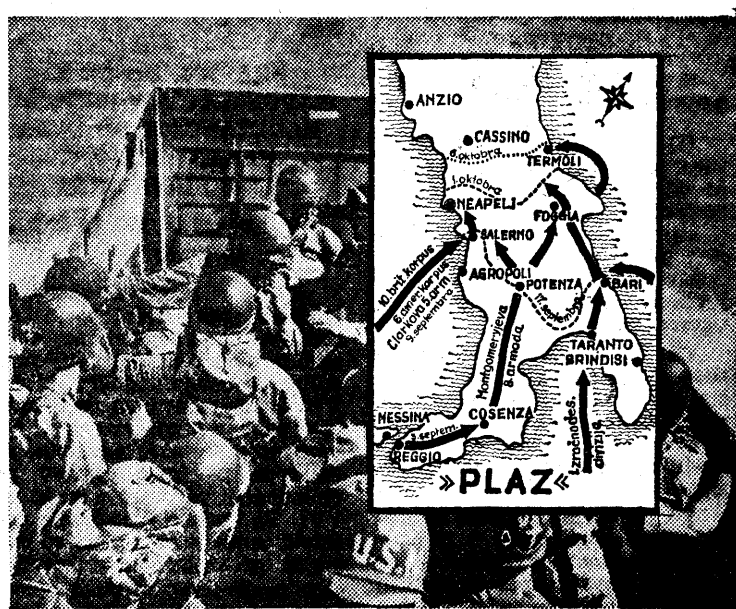
Sestega septembra je krenilo na pot šestdeset ladij, spremljale pa so jih tri križarke in štirinajst kontratorpedovk. Druge ladje so odplule iz Bizerte, Tripolisa in Palerma, sestati pa bi se morale v zalivu pri Salerno.

Osmega septembra popoldne je tam bilo 450 ladij in maršal Albert Kesselring, eden izmed najspodobnejših nemških generalov, je čakal na trenutke, ko bo lahko uporabil svojo vojsko.

V zavezniških enotah je bilo 30.000 Angležev in 25.000 Američanov. Nanje je čakalo 20.000 Nemcev, kakih 100.000 pa jih je bilo v rezervi, vendar ne zelo daleč.

Izkrcali so se na petdeset kilometrov širokem odseku med Maiorijem in Agropoliem. Vojske ladij so se oglašile z zapornim ognjem, da bi v prvem valu utrlje pot na obalo. Na desni strani je bil 6. ameriški korpus, levo od njega pa 10. britanski korpus.

Nemci so se na vsej črti ogorčeno upirali. Potem ko je bilo izkrcano še težko orožje, so zavezniki do zore imeli mostiče

MORNARIŠKI KOMANDOSI PRED IZKRCANJEM

Clark, ki se je izkrcal 10. septembra, je sprva imel ugodne razmere. Toda že naslednjega dne se je znašel v silno težavnem položaju. Bil je brez rezerv, Nemci pa so napredovali. Prišlo je tako daleč, da so morali razdeliti puške celo med godbenike. Dvanajstega septembra so Nemci znova osvojili Battipaglio.

V naslednjih dveh dneh se ni vedelo, kdo pije in kdo plača. Sovražnik je pritiskal povsod. Kesselring je na vso moč pestil zaveznike. Petnajstega septembra pa so zavezniki bili tik pred polomom...

Ponoči se je onstran nemških položajev spustila skupina padalcev iz 82. divizije, toda skoraj ob isti uri je sledil tudi strahovit nemški zračni napad.

Priprave za končni, naslovi na Neapelj so končali 28. septembra. Zavezniški položaji so se raztezali od Salerno do Sorrenta. Britanci so zasedli Castellamare na jugu Neapeljskega zaliva. Po ravnici so pod vodstvom Ridgewaya prodirale enote 82. divizije. Prvega oktobra je britanska 23. oklepna brigada prodrla v južno neapeljsko predmestje San Giovanni.

Clark je vkorakal v mesto skupno z Ridgewayem. Bila sta ponosna, saj je to bilo prvo veliko mesto, ki so ga zahodni zavezniki osvojili v Evropi. Pričakovali jih je 800.000 meščanov. Nemci so Neapelj močno bombardirali. Pristanišče je bilo porušeno, ulice pa skoraj

Fotografija z vprašajem

Kdo bi vedel pojasniti, kaj predstavlja ta fotografija? Posnetek je brzokone iz leta 1944 ali iz začetka leta 1945, kar sodimo po uniformah. Toda kje je nastal in kdo so partizani, ki jih predstavlja?

konca 1965. leta dalje naraslo od 1.500 na najmanj 5.000, po nekaterih neuradnih podatkih iz Washingtona pa celo na 7.000 topov. Ob istem času so Vietnamci imeli le štiri baterije protiletalskih raket, medtem ko so jih v začetku oktobra 1966 imeli že petindvajset do trideset, v vsaki pa je po šest naprav za izstreljevanje raket.

Kar zadeva šolanje, je radio Moskva pred letom dni objavil, da v Sovjetski zvezi študira kakih tri tisoč vietnamskih fantov in deklet, v Severnem Vietnamu pa dela 2.300 sovjetskih strokovnjakov. V sovjetskih vojaških šolah so tudi mnogi mladi vietnamski piloti, ki se urijo na nadzvočnih prestrelcih MIG-21. Zahodna obveščevalna služba ve povedati, da imajo v Severnem Vietnamu kakih 180 do 200 migov, pa tudi to, da jim Rusi v zadnjem času pošiljajo tudi najnovejše mige (MIG-21C in MIG 21D) z detastilni krili.

Na sliki vidimo eno izmed mnogih sovjetskih ladij, ki prihajajo predvsem iz Odesa, pred Haifongom.

Namesto sekir in lopat

Dvesto milijonov kubikov — z golimi rokami

Rdeča armada ni imela v prvih letih po ustanovitvi skoraj nobene inženirske bojne tehnike. Vsa dela na bojišču je bilo treba opraviti ročno. Edino orodje, ki so ga imeli, so bile pravzaprav le lopate in sekire.

Med drugo svetovno vojno se je obseg inženirskih del močno dvignil. Toda tudi takrat ni bilo na voljo skoraj nobenih strojev. Zato so potrebovali ogromno delovne sile. Pred Moskvijo je, na primer poleti in jeseni 1941, gradilo obrambne položaje več kot četr milijona ljudi. Spomladi 1942 je bila končana obrambna linija Valda—Ostaškov—Selžarovo—Dorogobuz—Brjansk s 3400 pokritimi objekti (bunkerji, zaklonišča, opazovalnice itd.) in 1000 km protitankovskih jarkov. Tu so premetali približno petnajst milijonov kubičnih metrov zemlje, dela pa je opravljalo kakih 300.000 ljudi, predvsem domačinov.

V 1941. in 1942. letu so samo na vzhodni fronti pripravili kakih 50.000 km obrambnih položajev, pri čemer je bilo treba izkopati 200 milijonov kubičnih metrov zemlje. Skoraj vse to pa

so storili z lopatami, krampi in sekirami.

V sodobni vojni, ko je treba računati tudi z uporabo jedrskega orožja, bodo morale enote odstranjevati ne le umetne in naravne ovire, temveč tudi ruševine na območju, kjer bo nasprotnik uporabil jedrsko orožje, povrhu vsega pa bodo morale še gasiti požare, varovati ljudi in bojno tehniko pred kontaminacijo in odstranjevati posledice jedrskega napada. To pomeni, da bo potreba za inženirskimi deli še večja kot doslej, dokončati pa jih bo treba ne v nekaj mesecih, temveč bodo roki mnogo krajši — dnevi ali celo ure. Toliko dela pa ni več mogoče opraviti le z ročnim orodjem, ampak si bo treba pri tem pomagati z vrsto strojev, ki so jih napravili na osnovi tankov, topniških vlačilcev in avtomobilov. Za te stroje so značilne zanesljivost delovanja, gibljivost in velika zmogljivost.

Dva moža namesto osmih čet

Ni redek primer, ko je treba zgraditi kako zasilno pot. Vojaške enote namreč delujejo povsod: po kontaminiranem zemljišču, strmem terenu, gozdovih

šče v svojih rokah. Bitka pa se je stopnjevala. Najpomembnejši dogodek tega dne je bila osvojitve hribov nad Maiorijem, kar so storili britanski komandosi in ameriški rendžerji. Desno od tod pa sta britanski 46. in 56. divizija vdrla v Salerno, Battipaglio in na letališče pri Montecorvinu. Še bolj na desni, kakih šestnajst kilometrov od tod, pa je bila ameriška 36. divizija, ki je po hribovitem zemljišču vdrla več kilometrov globoko.

Nemci so v nasprotni napad poslali tanke, vendar niso dosegli nobenega uspeha. Ameriška 45. divizija je po izkrcanju odločno krenila proti petdeset kilometrov oddaljenemu mestu Ponte Sela, toda spotoma so jo Nemci ostro napadli.

Prednost, ki jo je imel sovražnik, je čedalje bolj prihajala do izraza. Nemci so držali vrhove in od tod nadzirali vse premike zaveznikov. Tudi 45. divizija je bila zavržena.

itd. Na enake težave kot vojaške enote pa bodo v tem primeru naleteli tudi enote vaške civilne zaštite, ko bodo hitele na pomoč meščanom, katerih mesto se je znašlo pod atomskim udarom.

Za te namene pa je kot našel poseben stroj za gradnjo zasilnih poti. Z njim upravljata le dva vojaka, ki opravita enako delo, za katerega je sicer potrebnih osem inženirskih čet. Ta dva moža torej s svojim strojem lahko nadomestita več sto ljudi.

Štiristo metrov jarka na uro

V jedrski vojni so izredno velikega pomena zaklonišča in strelski jarki. Teh potrebujejo nekajkrat toliko kot v prejšnji vojni.

Ce se človek loti tega opravila le z lopato, potem bo dnevno izkopal — glede na trdoto tal — le štiri do šest kubičnih metrov zemlje. Univerzalni tankovski buldožer, pa v eni sami uri lahko izkoplje do 200 kubičnih metrov zemlje. Za to delo, ki ga opravlja omenjeni stroj, bi torej bilo potrebnih 350 do 400 ljudi.

V RADENCIH SE DOBIMO! mineralne kopeli

Kesselringova napaka je bila v tem, da je tanke uporabljal v majhnih skupinah. Nato se je obrnilo na bolje. Štirinajstega septembra ponoči so zaveznikom po morskimi poti prispele okrepitve. Nekaj dni kasneje pa so se Nemci naposled le morali umakniti, kajti ladijski topovi so jim povzročali hude izgube. Odslej so zadrževali zaveznike po soteskah, ki so jih ti morali obvladati, če so hoteli priti do Neaplja.

Zavzetje Neaplja

Do Neaplja je bilo petdeset kilometrov.

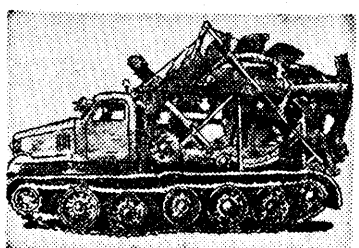
VSEM BORCEM POHORSKEGA ODREDA

Podpisani se nisem mogel udeležiti slovesnosti, ko je občina Slovenska Bistrica podelila domoljubni Pohorskiemu odred, ker sem bil zadržan. Za vabilo se zahvaljujem in pozdravljam vse borce tega odreda. Rad bi navezal stike s pohorskimimi borci iz leta 1943. Vljudno prosim, da mi pošljete svoje naslove. Ivan Razdevšek-Mato, Združenje borcev NOV, Hrastnik

povsem neprehodne. Ameriški generali so si lahko ogledali še starodavne Pompeje, mimo katerih so šli tistega jutra.

Na svobodo je torej čakalo 800.000 prebivalcev. Toda, kje pa so vendar? Nikjer ni bilo videti žive duše. Vsi so se poskrili. Šele potem, ko so otovorjene ladje pripeljale živež, ki ga je močno primanjkovalo, so se ljudje prikazali iz svojih hiš.

Tako je Clark prispel v Neapelj. Prva etapa osvajanja Italije je bila sicer končana, toda najtrši boji so imeli šele priti...

Protitankovski valj

Vsestranski buldožerji

Za zemeljska dela lahko uporabljajo tudi cestne stroje — razne buldožerje in druge gosenične stroje z buldožerskimi priključki. Cestne stroje bodo enote civilne zaštite uporabljale za izdelavo zasilnih poti, dekontaminacijo cest in drugega zemljišča, zasipanje jam in jarkov, za izdelavo prehodov v ruševinah, utiranje poti do zaklonišč, ki jih zatrpajo ruševine, itd.

Za te namene je zlasti uporaben buldožer s svojimi najrazličnejšimi priključki. Ta bo na srednjevalovitih zemljišču v eni sami uri napravil podlugo kilometrom do osem kilometrov, po grmovju in v mladih gozdovih pa do pet kilometrov dolgo zasilno pot.

Še boljše lastnosti od navadnega ima tankovski buldožer, ki lahko enaka dela opravlja tudi pod sovražnikovim ognjem in v primerih, ko je zemljišče kontaminirano.

(Konec v naslednji številki)

Kam s Čombejem

Poldrugi mesec je že minil, kar so na skrivnostni način ugrabili Moiza Čombeja, pa še zmerom ni jasno, kakšna bo njegova usoda. Nekdanji kongoški premier zdaj sedi v alžirskem zaporu, njegovi prijatelji pa si prizadevajo, da bi ga rešili smrti. Toda prav mogoče je, da bo Čombe zaradi čudne politike ostal živ in zdrav, čeprav je bil doma obsojen na smrt.

Alžirsko vrhovno sodišče je sicer že sklenilo, da Čombeja izroči Kongu, po zakonu pa mora sklep sodišča potrditi še predsednik Huari Bumedi. V bistvu čakajo na njegovo odločitev oziroma potrditev vsak dan, toda do konca prejšnjega tedna se to še ni zgodilo.

Uradno alžirsko glasilo »Révolution africaine« je pred kratkim pisalo, da je izročitev Čombeja pravzaprav že »izvršeno dejstvo«, kajti »Alžirija ne more dati svobode izdajalcu afriške revolucije in zagovorniku kapitalističnih interesov v Afriki ter morilcu Patricea Lumumbe«. Zato naj bi bila izročitev dokaz, da »revolucionarna pravica združuje vse afriške dežele in da je sovražnik Konga tudi sovražnik Alžirije«.

Pravijo, da izročitev bržkone ne bi bila tako preprosta. Vprašanje je sploh, ali bi letalo s Čombejem pristalo v Kongu. Tako Alžirija kot Kongo nimata transportnih letal z zneslji-

Razgledi s 16. vzporednika

vimi lastnimi piloti. V Alžiriji imajo sovjetski »Iljušini«, ki ga pilotirajo sovjetski piloti. Če bi s tem letalom odpeljali Čombeja iz Alžirije v Kongu, bi se v Moskvi utegnili razjeziti. Druga stvar je vprašanje svobodnega preleta afriških držav med Alžirijo in Kongom. Tako na primer sta se Niger in Čad uprila, da bi letalo s Čombejem preletelo njuno ozemlje.

Zavedajo se namreč, da je bil Čombe julija letos ugrabljen ravno tedaj, ko se je peljal z letalom, pa čeprav so ga spremljali »njegovci« ljudje. Poleg tega se zavedajo, da je zelo močna dejavnost za osvoboditev Čombeja, ki jo na zunaj vodi njegova žena. Madame Čombe se je oglasila pri slavnem pariškem odvotniku Floriotu, obrnila se je na komisijo Organizacije združenih narodov za človeške pravice: bila je v New Yorku. Na pomoč je poklicala tudi druge organizacije ter nekatere evropske in ameriške vlade. Kardinal Francis Spellman, nadškof newyorški, je takoj apeliral, naj Čombeja izpustijo.

Potem je madame Čombe zažvenketala z denarjem. Južnoafriški list »Sunday Tribune« je pisal, da je Čombejeva žena obljubila nekdanjim možem najemnikom po 112.000 dolarjev, samo da ugrabijo moža. Eden izmed Čombejevih najemnikov kapetan Teron je v Johannesburgu dejal, da so mu ponudili ducat ljudi, s katerimi naj bi »za vsako ceno in s kakršnimkoli sredstvom« ugrabili Čombeja. Akcija bi stala najmanj poldrugi milijon dolarjev.

Politično ozadje za obotavljanje alžirskega predsednika Bumedi je zanimivejši. V Alžiriji so najprej pisali, da je vrhovno sodišče sklenilo vrniti Čombeja Kongu in da čakajo le še odločitev predsednika. Toda... toda v nekaterih krogih še zmerom veliko govorijo o tem, da bi zaradi Čombejevega primera ustanovili nekakšen afriški »Nürnberg«. Čombeju naj bi sodili ne kot izdajalcu Konga, temveč kot izdajalcu vse Afrike. Baje se afriške vlade posvetujejo, kako bi imenovali sodnike za takšno sodišče. Toda predloga, ki naj bi prišel iz Bumedi-novih ust (tako piše alžirski »El Mudžahid«), niso sprejele vse afriške vlade. Prav tako ni mogoče pričakovati, da bi idejo sprejela Organizacija afriške enotnosti, saj so njene članice tudi države, ki ne nasprotujejo Čombeju. Nekatere afriške države se boje, da bi bil proces tudi spektakularna obsodba kapitalističnega in imperialističnega sveta, s katerim imajo dobre trgovske odnose... Konec koncev je afriški Nürnberg težko uresničljiv tudi po pravni plati — zlasti še, če se zavedamo raznih pravnih težav, ki so se pojavile na nürnberškem procesu po koncu druge svetovne vojne. Takšno sodišče seveda ne bi upoštevalo dejstva, da je bil Čombe obsojen na smrt že v Kongu, takšno sodišče kot ustanova sploh še ne obstaja, zato bi ga bilo treba ustanoviti in mu dati mednarodno pravno podlago. Vprašanje je, ali bi takšno sodišče tudi smelo obstajati na smrt. Dolgo bi tudi trajalo, da bi bilo sodišče sploh sestavljeno in da bi začelo zasediti itd.

Menijo tudi, da Bumedi ne bo dal Čombeja Mobutuju, ker kongoški predsednik ne izpolnjuje nekaterih bistvenih pogojev. Zadnje čase je general Mobutu res znan kot človek, ki si prizadeva za osamosvojitve svoje dežele — njegovo prejšnjo vlogo radi pozabljajo. Toda v generalni skupščini Organizacije združenih narodov kongoški delegat ni glasoval za resolucijo, ki je podprla arabske interese, marveč za resolucijo v prid Izraela. Znano je tudi, da je vpliv Izraela na Kongo in samega Mobutuja precejšen. Mobutu je bil na izraelski vojaški šoli, v kongoški vojski je precej izraelskih vojaških instruktorjev (zlasti za padalce). Mobutu bi se moral opredeliti za Arabce, in sicer odločneje kot doslej. Na konferenci Organizacije afriške enotnosti v Kinšasi bi si moral Mobutu prizadevati, da bi organizacija odločneje podprla Arabce. »Révolution africaine« piše: »Čombeja bi prav radi izročili, toda ne človeku, ki podpira Izrael in čigar dežela je mostišče za prodor Izraela v Afriko, takšnemu prodoru pa Alžirija nasprotuje.«

2. avgusta je Mobutu še bolj razjezil Alžirce. V Kinšasi je priredil veliko slovesnost, ker mu je pomočnik ministra za zunanje zadeve Formoze Hsu Kvun Jang v navzočnosti vseh diplomatskih predstavnikov predal najvišje odlikovanje Formoze. Pomočnik ministra mu je predal tudi posebno poslanico, ki jo je poslal Čang Kaj Šek: »za tesno sodelovanje z nacionalistično Kitajsko in za podpiranje njenih zadev v Organizaciji združenih narodov«. Na slovesnosti je bil Mobutu obločen v paradno uniformo, na prsih pa je imel tudi izraelska padalska odlikovanja. Potem je spregovoril o tem, da bo Kongo odlej še bolj sodeloval s Formozo.

Znano je, kako zelo je Mobutu nasprotoval Belgicem oziroma njihovim podjetjem v Kongu, saj je napol nacionaliziral premoženje »Union minière« in »Société générale«. Mobutu je tudi zmerom obtoževal Belgijce, da podpirajo Čombeja in njegove prevratniške načrte. Toda prav zadnje čase je belgijska vlada ponudila Kongu nove sporazume o gospodarskem in tehničnem sodelovanju, ki jih je tisk v kongoški prestolnici pozdravil. Mobutu je ves čas vladanja v velikih gospodarskih težavah, težko kroti upornike in zato morda zani ne bi bilo slabo, če bi se bolj razumel z Belgijo. In prav zato so nekateri mnenja, da ne bi bilo dobro, če bi Čombeja predali Kongu. Utegnilo bi se pripetiti, da bi ga Mobutu izpustil v Madrid — za primerno ceno, ki bi jo plačala Belgija in od katere bi imel koristiti tudi Kongo.

Stališča drugih držav so različna. Francoski predsednik Charles de Gaulle je baje interveniral pri alžirskem predsedniku, naj Čombeja ne izroči Kongu, češ da to politično ne bi bilo najprimernejše. To je še posebej zanimivo, ker Francija sprva ni sprejela predloga britanskih parlamentarcev o skupni akciji za osvoboditev Čombeja. Zdaj pravijo »uradni Francozi«, da je ugrabitelj Čombeja delo belcev, da je bil Čombe edini črnc v letalu, ki je pristalo v Alžiriji, in da je bele pustolovce, ki so bili v letalu in ki jim je ukazoval Bodenan, plačala CIA.

Ameriški ambasador v Kongu je obiskal Mobutuja in mu rekel, da »izvršitev smrtni kazni nad Čombejem ne bi bila modra poteza«, češ da bi imela »negativen odmev v svetu«.

Bolj verjetno je, da si Amerikanci žele Čombejevo smrt. Čeprav je Čombe črnc, je bil belgiški človek. Toda znano je tudi, kako zelo si ameriški kapital želi prodati močnejše v Kongu in izpodrinuti belgijske kapitalistične družbe. Amerikanci močno vplivajo na Mobutuja, toda njihov vpliv bi bil še večji, če bi mu pripeljali Čombeja, da bi ga dal obesiti. Toda to se ne ujema s posredovanjem ameriškega ambasadorja, naj Čombeja ne usmrtijo. Morda je CIA ukrepala brez vednosti ameriške vlade.

STANE IVANC

France Filipič pripravlja dve novi izdaji o pohorskem bataljonu

Mariborski književnik France Filipič je povedal, da pripravlja dve novi publikaciji o Pohorskem bataljonu. V prvem primeru gre za novo, razširjeno in izpopolnjeno knjižno izdajo o tej legendarni partizanski enoti na Pohorju. Izšla bo pri Državni založbi Slovenije pred koncem leta, tako da bi jo imeli na knjižnem trgu v začetku januarja prihodnjega leta, ko bomo praznovali 25. letnico poslednjega boja borcev Pohorskega bataljona. V drugem primeru pa bo France Filipič napisal posebej za mladino tekst (v obsegu okrog 10 avtorskih pol) v poljudnem stilu o legendarnih akcijah in bojih Pohorskega bataljona. Seveda bo avtor pri tem opozoril tudi na hude

dni štajerskega partizanstva v letih 1941–1942. Tako prireje no besedilo, ki je namenjeno kot pomožno učilo osnovnim šolam, bo izdala Založba »Mladinska knjiga« v drugem letniku zbirke »Moja knjižnica«.

Partizanska ljudska pesem

PARTIZANOV SIN

Ko v tihih večerih sta sama zre v zvezde, ki v dalji žare in mamine tople besede mu padajo v mlado srce:

»Ko je tvoj očka padel, te ni še na svetu bilo. Da prideš, da te pričakujem, je zvedel šele za slovo.«

Se danes ga vidim pred sabo, kako sta mu v isti čas radost in bol spreletela lep in odločen obraz:

»Ne jokaj! Po zmagi se vrnem. Če me pa več ne bo — živi za najino dete!« Tako je bilo slovo.

V tihem, pomladnem jutru zagledal si luč sveta, sin. V radost materinstva je planila vest: »Ne vrne se očka s planin!«

V tvojem sem, sinko, iskala očkov dragi obraz, tako so minevala leta, bežal in bežal je čas.

Kmalu dorastel boš, sinko. Čeprav ga nisi poznal, mnogo ti je pustil, mnogo ti očka je dal.

Zlata svoboda te greje. Tvoj očka je zanjo pal. Rasti, dorasti, sinko, da jo boš varoval!«

Gleda jo sin in boža njene srebrne lase. Kje so besede, da bi povedal vse, kar čuti srce?

»Ponosen sem, mamica, zlata, da je moj očka junak. Védi — ko bom dorastel, v vsem bom očetu enak!«

Imeli smo ljudi...

MARIJA BAJT

V 79. letu starosti je na Unu pri Rakeku umrla dajec naokrog znana »Šimševa mama« — Marija Bajt. Njena smrt je v vrstah borcev in aktivistov Notranjske napravila občutno vrzel, saj smo z njo izgubili vidno aktivistko iz NOB in pravo partizansko mater.

V njeni hiši je bilo že od začetka naše revolucije varno zatočišče organizatorjev, ilegalcev, aktivistov in partizanov, njena materinska roka pa je dala prenekanemu borcu in aktivistu NOB tudi zadnji kos kruha. Čeprav je oskrbovala številno družino in pomagala pri delu na kmetiji, je vedno našla čas za delo na terenu, čeprav je velikokrat tvegala tudi lastno življenje.

Bila je zgled marsikateri materi in ženi kakor tudi drugim terenskim delavcem. Njenemu zgledu pa so sledili tudi njeni otroci, od katerih so štirje že leta 1942-43 prostovoljno vstopili v partizane in bili aktivni borci NOV do konca vojne.

Tudi po osvoboditvi je nadaljevala svoje revolucionarno delo in bila vsekol, dokler so ji dopuščale moči, v odborih AFZ in SZDL.

S svojim delom v NOB je doprinesla znaten delež za našo osvoboditev, po vojni pa velik prispevek k izgradnji socializma na vasi, zato nam bo ostala v trajnem spominu.

Fr-Ko

KNJIGA O NAŠIH GORAH

Jugoslavija je od svojega skrajnega severozahoda pa do južnih in vzhodnih meja izrazito gorata dežela. Kakšen je ta gorski svet, pa bomo spoznali iz fotografske monografije, posvečene našim goram, monografije, katere slovensko izdajo smo pravkar dobili na naš knjižni trg. (NASE GORE, uredil Petar Lucić-Roki, opremil Milan Vulpe, iz srbohrvaščine prevedel Jože Stabej, izdala Državna založba Slovenije.) Njen namen je, da bi v eni knjigi pokazala vso raznovrstnost tega bogatega gorskega sveta, od Alp do prostrano Dinarsko gorovje tja do Sarsko-Pinskega sistema; da bi prikazala posamezne gorske skupine v Jugoslaviji, ki so posebno zanimive in privlačne zaradi svoje kontrastne zgradbe, oblik rastlinstva, lege, ostrih podnebnih razlik, bližine morja in načina življenja ljudi na njih. Gorski sklopi so izbrani kot posebno privlačni predeli za planince. Zanje so posebej priložene gre-

benske skice s predlogi za planinske pohode in ture. Skratka: knjiga naj domaćim in tujim ljudem v pisani besedi, predvsem pa v sliki prikaže jugoslovanski gorski svet, ki je prav gotovo ne samo zanimivost, temveč tipljena posebnost jugoslovanskega ozemlja.

Glede na omenjeni značaj ima knjiga Naše gore — knjiga velikega formata, opremljena v črno platno, natisnjena na odličnem papirju, z brežbržnimi celostanskimi fotografijami — najprej uvod, ki karakterizira gorstva Jugoslavije in jih predstavlja v glavnih oblikah. Nato so posamezni avtorji v pisani besedi predstavili posamezna gorstva. Na prvem mestu je prispevek Tineta Orla o jugoslovanskih Alpah. Sledi sestavek o jadranskih Dinardih, nato sestavek o bosenskih gorah. Črnogorskim vrhovom je posvečeno naslednje poglavje, medtem ko je zadnje posvečeno makedonskim goram. Toda tekstni del predstavlja nekaj uvodni del publikacije, katere težko je prav gotovo na slikovnem gradivu. Tega je prispevalo več avtorjev, vendar so nam nekatere podobe že znane iz drugih publikacij. Med posameznimi slikovnimi razdel-

ki so še skice grebenov z napotki za turiste.

Knjiga Naše gore bo gotovo zelo koristna delavnica. Njenemu zgledu pa so sledili tudi njeni otroci, od katerih so štirje že leta 1942-43 prostovoljno vstopili v partizane in bili aktivni borci NOV do konca vojne. Tudi po osvoboditvi je nadaljevala svoje revolucionarno delo in bila vsekol, dokler so ji dopuščale moči, v odborih AFZ in SZDL. S svojim delom v NOB je doprinesla znaten delež za našo osvoboditev, po vojni pa velik prispevek k izgradnji socializma na vasi, zato nam bo ostala v trajnem spominu.

R.

Odpor v mariborski Koroški četrti

Krajevno združenje ZB NOV »Koroška vrata« v Mariboru je pri Pomurskem tisku v Murski Soboti založilo v tisoč izvodih brošuro »Maribor 1941–1945, teren Koroška vrata, Maribor«. Brošura je prispevek k zgodovini predvojne napredne in narodnoosvobodilne gibanja v Mariboru. Spominskih sestavke so prispevali: Milica Ostrovska: Odpor v Koroški četrti, Mirko Fajdiga: Naši vzorniki so bili veliki ljudje, Jelka Peštaj: Julka Polančič in njena junaška sinova Ivo in Lovro, Gueika Zilavac: Jože Hermanko in tovariši so nas vodili... in Janez Janežič, komandant 1. bataljona Tomšičeve brigade; Tomšičeva brigada na Štajerskem. Muzej narodne osvoboditve v Mariboru pa je prispeval slike iz svoje fototeke.

Med objavljenimi slikami sta hiši na Koroški cesti št. 41, kjer sta se zadrževala Miloš Zidanšek in Slavko Slander. Potem

fotografija, kako se je Miloš Zidanšek znal spretno maskirati; namesto svojih dolgih las je imel kratko pristrizeno; pa pristrizene brke ter očala; dalje fotografija Slavka Slandra iz nacistične policijske kartoteke s številko 8138, datiran s 30. 11. 1933; pa Miloš Zidanšek v uniformi predvojne jugoslovanske vojske, zraven njega pa njegova fotografija, ki jo je uporabila nacistična policija, ko je zoper njega razpisala tiralo. Potem poslopje v Pipuševu ul. 6, kjer je bilo v Rubinskovem stanovanju bivališče za člane Pokrajinskega komiteja KPS za Štajersko, posebno za Blaža Roka, Slavka Slandra, Miloša Zidanška in druge. Na koncu je še seznam, iz katerega je razvidno, da je iz Koroške četrti padlo 18 borcev in bork, 19 jih je bilo ubitih, iz taborišč pa se ni vrnilo 9 tovarišic in tovarišev.

D. Miklašec

Orson Wells režira »Sarajevski atentat«

Orson Wells, ki so mu ponudili režijo filma o znanem zgodovinskem dogodku iz leta 1914, je poslal brojavko, v kateri sporoča, da je prebral scenarij in da načelno sprejema režijo tega filma.

Film bodo posneli v produkciji »Bosna-filma«.

IVAN MIKULIN

Izza kulis fašistične policije

Kmalu sem ugotovil tudi to, koliko jih je — od pet do sedem. Okolica je zanje mislila, da so bolgarski študentje. Večkrat so tudi potovali v razne kraje. Kam potujejo, pa sem ugotovil takole:

Kot agent politične policije sem imel pravico od vratarja, ki je pobiral od potnikov pri izhodu oddane izbrljene vozovnice, te zahtevati na vpogled. Večina jih je hodila v Livorno. Zanimalo me je, kaj imajo tamkaj.

To sem spet kmalu zvedel. Nekoč bi bil moral moj kolega peljati nekega konfiniranca v Civitá Vecchia. Prosil sem ga, naj prosa, da bi šel kdo z njim in da naj bi bil to jaz. Livorno namreč leži ob poti. Res so onemu ugodili in tako sva šla na pot. Ko sva oddala konfiniranca in ko je kolega izkoristil priložnost za obisk svojcev, sem tudi jaz izstopil v Livorno, če da bi rad obiskal prijatelja iz šolskih klopi v Caserti.

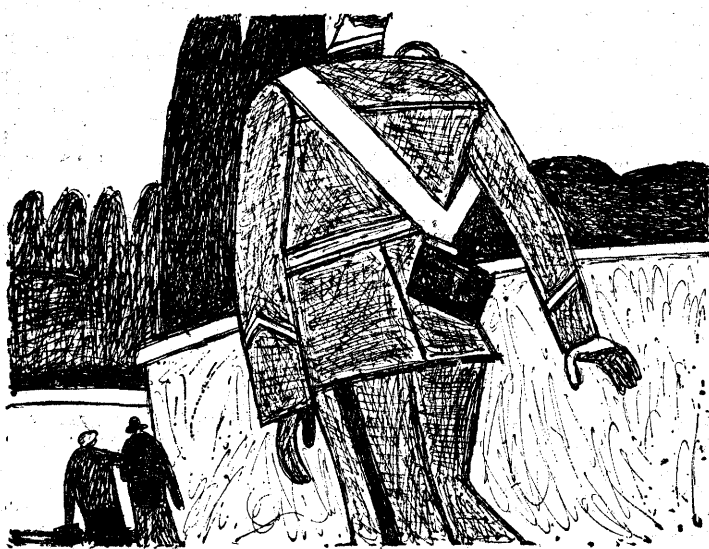
Tega sem res imel in sem ga šel res poiskati. Po njem sem vprašal na policiji v Livornu in zvedel, da dela na političnem oddelku in da ga trenutno ni v uradu, ker je imel nočno službo. Zvečer pa da ga bom lahko poiskal na straži pred neko vilo, kjer imajo v varstvu nekega avstrijskega državnika. Ko sem to slišal, sem takoj pomislil na Paveliča. To pa je pomenilo, da niti policija ne ve, koga straži, tako važna osebnost se Italiji vidi Pavelič.

Sel sem iskat tisto vilo in se spustil v pogovor z dvema agentoma, ki sta stala pred vhodom. Spet sem ju povprašal po prijatelju in zvedel, da pride šele čez dve uri. Predlagala sta mi, naj se medtem sprehodim po mestu, pa sem odklonil, če da bi se potem lahko zgrešila. Preden pa je prijatelj nastopil službo, je prišel iz vile — že proti večeru — sam Pavelič, ki sem ga dobro poznal od prej. Agenti sta mi tudi povedala, kdaj gre v mesto, zato sem se mu skril, da me ne bi slučajno opazil, saj me je videl že v Bologni in bi utegnil postati name pozoren.

Sploh je bil Pavelič precej previden. Vedno ga je spremljal vsaj en agent. Medtem ko je eden hodil z njim po mestu, je drugi stal na straži pred vilo. In prav s tem sem se pogovarjal. Od njega sem tudi zvedel, da imajo tak ukaz.

Spremenil sem svoje mnenje in mu rekel, da bi se rad vseeno malo sprehodil. Sel sem za Paveličem in spremljevalcem, obenem pa sem si ogledal boljše tudi vilo. Nato sem se spet kmalu vrnil in se znova začel pogovarjati z agentom na straži. Nazadnje sem z obžalovanjem pogledal na uro ter mu potožil, da se bojim zamuditi vlak in da bom pač moral poskušati najti prijatelja kje drugje, morda v menzi. Tja pa nisem šel, ker mi do srečanja s sošolcem ni bilo, videl pa sem tudi že zadosti. Sedel sem na vlak in se vrnil v Bologno.

Omenil sem že, kako sem se prestrašil, ko mi je načelnik omenil, da pride v Bologno moj prijatelj, in kako je bil moj strah brez podlage. A vseeno mi še vedno niso povsem zaupali. Večkrat je kdo namignil, da vedo, kakšne prijatelje sem imel doma. Večkrat so me tudi spraševali, če kaj vem o aretacijah v naših krajih in če vem, da se je začel proces. Nekoč me je

celo sam Pastore poklical k sebi v pisarno. Takoj sem opazil, da ima pred seboj neko mapo s papirji, najbrž mojimi. Začel me je spraševati o tržaskem procesu in o posameznih ljudeh, ki jim bodo sodili. Izgovarjal sem se, da že več let nisem bil doma in da ne vem o teh rečeh prav nič, čeprav nisem mogel zanikati, da mi tudi mati piše o nekakšnih aretacijah. Sumil sem namreč, da mi še vedno pregledujejo pisma. Zato sem odgovoril na Pastorejevo vprašanje, kaj mi o aretacijah piše mati, da mi ne piše nič posebnega.

Pastore mi je tudi omenil, da imajo o meni različne podatke še iz šole in od goriške policije. Ni mi povedal, če so bili ti podatki zame slabi ali dobri. Najbrž so bili tisti iz Gorice slabi, toda v njih ni bilo o meni nič bolj določenega, saj bi me bili drugače nemudoma spodili iz službe. Najbrž so bili v podatkih samo sumi glede tega, ker sem bil nekoč v mladini letih prijatelj sedanjih članov TIGR. Tako se je vse skupaj zame srečno končalo.

KINO SPORED

- KINO »POHORJE« SLOVENSKE KONJICE 23. in 24. avgusta »Ulice v San Franciscu, francoski film
- KINO »SVOBODA« SLOVENSKA BISTRICA Od 22. do 24. avgusta »Preverjeno, min ni, jugoslovanski stand. črno-beli film, predstave dnevno ob 20. uri
- KINO »BREŽICE« 22. in 23. avgusta »Nenadavni menih, nemški film
- KINO »UNION« CELJE Od 24. do 27. avgusta »Graf Bobi — groza divjega Zapada«, jug.-avstr. barv. film
- KINO »METROPOL« CELJE Od 24. do 26. avgusta »Zutik, jug.-nemški barvni film
- KINO »LETNI« CELJE 23. in 24. avgusta »Zaliv tihotapcev, angleški barvni film
- KINO »KRKA« NOVO MESTO 23. in 24. avgusta »Slovo velikega

- poglavarja, jug.-nemški barvni CS film
- Od 25. do 27. avg. »Viva Marija«, francoski, barvni CS film
- 28. in 29. avg. »Vohun na povele«, angleški barvni film
- KINO »TRIGLAV« LJUBLJANA 23. in 24. avgusta »Preizkus vesti, režiser odličnega filma »Becket«, ki smo ga že gledali, Peter Zinner, je v tem angleškem filmu izpovedal pretresljivo dramo angleškega življenja. Igrata Laurence Olivier in Simone Signoret
- Od 25. do 27. avg. »Bamby« — proslavljena Disneyeva barvna risanka, po priklupni zgodbi Petlika Saltena. Walt Disney, premnili filmski ustvarjalec je dal s tem filmom zaklad neprecenljive vrednosti, namenjen je predvsem mladini, pa tudi odraslim! 28. in 31. avg. »Ljubzen v Las Vegasu« — ameriški barvni zabavni CS film, igrajo: Elvis Presley, Ann Margaret in Cesare Danova
- KINO »VEVCE« 23. in 24. avgusta »Metež« — sovjetski barvni CS film po Puškinovi pripovedki, igraja Valentina Tihova in Oleg Vidov
- Od 25. do 27. avg. »Gol in mrtvi«, ameriški barvni CS film o vojni film po romanu Normana Mailera o bojih na Tihomorskih otokih
- KINO »ZALOG« 26. in 27. avgusta »Upor na ladji Bounty« — ameriški barvni CS film o legendarnem uporu, marinarjev na ladji Bounty. Igrajo: Marlon Brando, Trewor Howard in Richard Harris
- KINO »ZADOBROVA« 23. avgusta »Svitanje« — jugoslovanski film
- 26. in 27. avg. »Zlato sedmih gričev«, ameriški western v CS, igraja: Roger Moore in Stuart Whitman

Jubilej borke

Loški potok, ki je dal v zadnji vojni mnogo žrtev, zelo dobro pozna tovarišico Ivančo Segar iz vasič Matevlejk, ki je napredna žena sodelovala našim gibanju od prvega dne. Te dni je v krogu dragih in znancev — soborcev slavila svoj 60-letni jubilej. Ko smo ji stisnili roko, je ob slavi stekla tudi beseda o njeni prehojeni, ne ravno lahki poti življenja.

V Moharjevi družini, iz katere izhaja, je bilo dosti otrok, in vsi so morali jesti in živeti, dela in zaslužka pa je bilo bore malo. Težko življenje jo je utrdilo in prve dni vojne je pričakala pripravljena, vzgojena v duhu napredne slovenske družine. Njena hiša na Matevlejku je postala zbirališče aktivistov, Loškega potoka, oktobra 1941 pa je četa pod vodstvom Smele uničila postojanko na Taboru. Ko mi je pred leti opisovala to pot, je dejala, kako ji je predusm za

vest, da pomaga naši stvari, dajala moč, da je tako pogumno premagovala strah in nemir, ki jo je spremljal na poti. »Partizanska akcija pa je le uspela in moj delež pri tem ni bil ravno majhen,« je ponosno pristavila.

Njeno delo ni ostalo neopazeno, in ko so Italijani konec julija 1942 požgali Travniki, je zgorel tudi njen dom, moža pa so ji v Sodelu skupaj s sovaščani ustrelili. Ostala je sama. Zaradi vse bolj pogostih sovražnikovih hajk se je s svojimi tremi otroki in nekaterimi Potočani umaknila v Kočevsko vas pod Snežnikom. Tu

PRAVNA POSVETOVALNICA

Kakšno odškodnino bi uveljavili

T. R. Š. nad Šk. L. — Vaš sin se je ponesrečil s kolesom. Pri tem se je poškodoval po glavi, na kateri je dobil rano. Zlomljeno je imel nosno kost, dobil pa je tudi pretres možganov. Stiriinajst dni se je zdravil v bolnišnici, nato pa še doma. Ker je študent, občuti poškodbe še bolj, ker ga pri učenju boli glava. Tako ima še sedaj, ko je poteklo že več mesecev od poškodbe, stalne težave. Do nesreče je prišlo zaradi napačne vožnje avtomobilista, ki je vozil po napačni strani na križišču in zadel v kolo vašega sina. Zdaj ste do bili poziv, naj navedete višino odškodninskega zahtevka, ne veste pa prav nič, koliko lahko zahtevate in kaj. Zato prosite za nasvet, kaj lahko uveljavljate in kako visoko odškodnino. Ne bi se namreč radi osmešili s pretiranim zahtevkom in prav tako ne bi radi premalo zahtevali. Prosite torej za konkreten nasvet.

Po vaših podatkih sodeč, je sklepiti, da je zoper voznika avtomobila uveden kazenski postopek, ni pa še prišlo do obravnave. V kazenskem postopku zoper obdolženega koferja morate postaviti svoj od-

škodninski zahtevek. Verjetno je, da vas bo sodišče z vašim zahtevkom napotilo na pot pravde. Tako boste morali v primeru, če se s povzročiteljem ne boste sporazumeli ali če ne bo sporazuma z zavarovalnico, vložiti še posebno odškodninsko tožbo. Osnova za vaš zahtevek bo obsodba povzročitelja nesreče in ugotovitev njegove krivde. Če bo sodišče ugotovilo njegovo krivdo in bo obsojen, potem bo osnova vašemu zahtevku podana. Če pa bo oproščen, boste lahko kljub temu uveljavljali odškodninski zahtevek, morali pa boste v odškodninski pravdi dokazati tudi voznikovo krivdo.

Ker gre za uveljavljanje več zahtevkov, v kazenskem postopku sodišče najbrž ne bo razpravljalo o njih, razen če bodo dokazani z računi. Na primer škoda na biciklu, če boste imeli za to račun popravilnjake. O vseh drugih zahtevkih pa bo sodišče odločalo na podlagi dokumentov, na podlagi izpovedi prič iz mnenja izvedencev šele v pravnem postopku.

Kakšno škodo lahko uveljavljate? Prva je seveda škoda na sinovem vozilu. Potem odškodnina za bolečine. Potem morebitna posledica za trajne posledice, če so podane. Nato

odškodnina za izgubljeni zaslužek, odškodnina za uničeno ali raztrgano obleko. Glede višine posameznih zahtevkov ni nobenega pravila in vam zato ne moremo dati prav nobenega konkretnega nasveta. Če je bil nekdo dva tedna v bolnici in je boloval nato doma še kak mesec ali dva, lahko zahteva za bolečine odškodnino sto tisoč S-din ali pa en milijon. Koliko mu bo sodišče priznalo, pa je drugo vprašanje. Predvsem zavisi višina odškodnine od obsega poškodb, od njih značaja in od trajanja bolečin.

Pri nekaterih poškodbah so bolečine hude, pri drugih pa jih sploh ni. Pri nekaterih ni nobenih posledic, pri drugih pa so posledice lahko hude. Skratka: recepta ni nobenega in vsak lahko primerno po svoji volji in vesti ocenji odškodnino. Zlasti velja to za odškodnine za bolečine. Za druge vrste odškodnine je stvar lažja, zlasti z materialno škodo. Seveda ne smete pretiravati. Opozarjamo vas, da se je bolje sporazumeti danes za nižji znesek, kot pa se tožariti leto in še več za malenkost višji znesek.

Pripominjamo, da je povzročitelj škode moral biti zavarovan in da je zato vaša prva pot do zavarovalnice. Morda se boste z njo lahko sporazumeli. Če pa je bil voznik vinjen ali pa so druge okoliščine, zaradi katerih bo zavarovalnica odklanjala odgovornost, boste morali tožiti povzročitelja.

Skozi življenjsko šolo velike ruske Oktobrske revolucije je leta 1917 šel tudi Leopold VO. DOPIVEC iz Prvačine pri Gorici. Žal mu ni bilo dano, da bi dočkal še petdesetletničnega tega velikega zgodovinskega dogodka, ki je dal sodobnemu svetu novo podobo. Umril je v starosti 80 let.

Za njegove dogodivščine v prvi svetovni vojni in v ru-

kratnem c. in kr. 47. pehotnem polku v Mariboru.

Zaradi zelo kritičnega položaja na ruski fronti ni bilo časa, da bi mobiliziranci eksercirali po kasarnskih dvoriščih, tolkli marš-ajnc in se vadili v rabi orožja. Zbrali so jih, oblekli v nove uniforme sivo zelene barve, jim dali puške z bajonetj in municijo in rezervne porcije hrane, jih

bojiščih, vtem ko so bili v resnici povsod tepeni, vsaj v začetku vojne, ko še ni bil postavljen na noge ves vojni potencial petdesetmilijonske monarhije.

Tudi v Srbiji kar ni hotelo iti vse tako izpod rok, kakor so si zamislili v generalnem štabu na Dunaju. Svobodoljubno srbsko ljudstvo se je odločno in junaško uprlo izzi-

Okroglo in oglate

O vestnem politiku. Zahodno-nemški članek Heinz Eggert je napisal o nekem politiku: »Sklenil je, da bo vso zadevo temeljito preiskal. Zato si je začel najprej skrbno izpraševati vest...«

Imenitna vremenska napoved. Londonski »Daily Sketch« je nedavno takole napovedal vreme: »Pričakuje se lepo vreme, razen jutranje megie, opoldanske dežja in rahle večerne meglice.«

Nestrpni članek... Občina nekega švedskega podeželskega mesteca je kupila veliko in drago sodobno napravo za gašenje požarov. Kmalu je izšel o tem v mestnem časniku članek, v katerem je predlagal članek tudi tole: »Potrebno bo organizirati precej požarov, da se nam bo ta naprava izplačala...« Kaj ko bi za začetek poskusili kar s člankarjevim stanovanjem?

Nevarna kolena... Upravniki neke bolnišnice na Irskem je prepovedal bolniškim sestram nositi mini-krita. Če se sestra pokaže na delovnem mestu »neprimerno oblečena«, ji vzamejo en dan dopusta. Upravnik je ta svoj ukrep utemeljil takole: »Večina teh mladih deklet ima noče, ki se ne odlikujejo z kdo ve kajšno lepoto njihova kolena so pretrgano oglate. Pogled na taka kolena povzroča pri bolniških potrost...« Možakar je vsekakor temeljito preučil »oglate« kolena.

Ajahu so zadostili. Po določbah oz. predpisih korana (muslimansko sveto pismo) se smejo kokoši za pravoverne klati na poseben način ob istočasni ustrezni molitvi Ajahu. Nedavno so poljski izvozniki ponudili arabskim deželam, naj kupujejo po izredno ugodnih cenah njihove zaklane kokoši. Pravoverni muslimani so bili v dvomih: ali smejo jesti kokoške, ki niso zaklane po muslimanskih obredih. Poljski izvozniki so obljubili, da se bodo držali vseh predpisov korana, in so obljubili, da bodo v tovarni za konserviranje perutnine v Kielcu so zaposlili delavce, ki delajo po navodilih arabskih izvedencev in pod njihovim nadzorstvom. Delavci koljejo in pripravljajo kokoške natančno po predpisih korana, med klanjem in pripravljanjem kokoške pa se z magnetofonskega traku razlega po vsej dvorani oglašujoča ustrezna molitev Alahu....

Spomini goriškega Slovence na oktobrsko revolucijo

skem vojnem ujetništvu sem zvedel že dosti prej, ker je bil najbližji sosed pokojnih staršev moje žene. Zanimalo so me zato, ker sem se tudi sam udeležil prve svetovne vojne od začetka pa do konca. Ko sem Vodopivca obiskal v njegovem idiličnem Bezovljaku, zaselku s petimi hišnimi številkami, me je prijazno povabil, naj sedem za mizo. Vsel in dobro razpoložen zaradi mojega obiska je priselil še sam in je ob polihu dobrega domačega vipavskega vina rad privolil, da mi bo še enkrat pripovedoval o svojih dogodivščinah v prvi svetovni vojni. Imel je dober spomin. Za vsako mesto, za vsak kraj je vedel ime, ni pa vedel za imena, ki so jih spremenili po revoluciji. Tudi rusko je dobro govoril.

Ob splošni mobilizaciji Avstro-Ogrske leta 1914 je moral Vodopivec kot rezervist vstopiti v vojaško službo pri ta-

strpalji v živinske vagone in odposlali z vso naglico v Galicijo. Tam so jih dodelili bojnim enotam in razmestili na položaje okrog utrjenega Przemysla. Pred tem so namreč Rusi že pošteno nakresali Avstrije, jih vrgli s svojega ozemlja čez staro mejo nazaj in jih naglali proti Karpatom. Pravijo, da je takrat popadal cvet avstrijske vojske. Doma, v zaledju, daleč proč od bojnih poljan, v naših pomemnih mestih in trgih so plapolale v vetru črno žolte avstrijske zastave v bratski družnosti s tribarvnimi frankfurtskimi. Sieg, Heil! Kakopak, saj je vendar »Deutschland über alles«! Zivel naš presvitli cesar, ki je napovedal vojno so-važnikom katoliške Avstrije! V takem, s fanatizmom preporenem vzdusju so slavili Nemci in avstrijanci »zmage« na

valnim in sramotnim zahtevam avstrijske ultimata, po katerem bi bila, če bi ga bila vladar kralja Petra I. sprejela, mala Srbija praktično izgubila svojo državno neodvisnost in svobodo za kdove koliko časa. Kralica avantur željnih, oholih in nadutih avstrijskih in nemških militaristov »Čez štirinajst dni bo vsega konec!« se je razblinila kot milni mehurček. To ni bila več okupacija Bosne in Hercegovine leta 1878, ko je šlo še vse kot po maslu. Prenapeženi na Dunaju in v Berlinu so se ušeli v svojih računih in v začetku morda niti pomislili niso, da so s svojim nerazumljivim in nespametnim dejanjem zanetili vojno, ki je rod za rodom ne bo nikoli pozabil.

Tako se je Polde iz Bezovljaka, kakor so ga domačini na kratko imenovali, spogledal

okoli novega leta 1915. Tisto zimo je bilo v Karpatih dosti snega. Na pohodih smo ga voljaki s polno bojno opremo gazili do kolena, pa tudi do pasu smo se vdiralj vanj.

Ko so me Rusi zajeli, so me spoznali po govoricah, da nisem pravi Avstrijec. Za Slovence niso vedeli, poznali so pa besedo »Slavjan«. Zato tudi z menoj niso grdo ravnali. Dodelili so me na delo pri vojaški transportni kuhinji. Tam je bilo zaposlenih trinajst ruskih vojakov in nas dvanajst avstrijskih vojni ujetnikov. Zivel sem tam še kar dobro, vsaj lačen nisem bil. Po nekaj mesecih dela sem zbolel. Poslali so me v vojaško bolnišnico. Ko sem ozdravel, so me poslali v Kijev. Iz Kijeva so me poslali v Simbirsk, današnji Uljanovsk ob Volgi. Po (Nadaljevanje na 8. strani)

DROBNE animivosti

● 1939. leta je bilo v Jugoslaviji 1.078.000 aktivnih zavarovancev, 1949. leta pa že 1.697.248. V naslednjih desetih letih se je število podvojilo — 1959. leta, jih je bilo že 3.218.000 — in je nenehno naraščalo vse do vsakega leta. 1965. leta, ko je povzpelo na 4.235.000 aktivnih zavarovancev, v letu 1966 pa se je skrenilo na 4.109.000. Med aktivnih zavarovancev povečalo tem ko se je število aktivnih zavarovancev povečalo samo za štiri-krat, je število upokojencev naraščalo skoraj za desetkrat. 1939. leta je bilo namreč le 104.000 upokojencev, 1956. leta 463.000, do konca 1966. leta pa kar 938.000. Pred vojno je prišlo na vsakega 1000 aktivnih zavarovancev 97 upokojencev, zdaj pa jih pride na 1000 kar 223.

● Besednjak strokovnih izrazov, ki se tiče kemije, vsebuje nekaj približno dva milijona izrazov. V primerjavi s tem bogatim besednim zakladom, je besedni zaklad, ki ga človek uporablja v vsakdanjem življenju, hudo hudo reven — saj znaša komaj: tisoč do deset tisoč besed.

● Neločljivi čudni okraski... V egiptovski vasi Abu Ravaš ljubijo vaščani — mladi in stari, moški in ženske — svojevrsne okraske: strupene kače in škorpionje. Ti ljudje se prav nič ne bojijo ne kač ne škorpionov. Vsi prebivalci vasi so namreč že več stoletij imuni za kačji in škorpionov pik (zavarovani zoper pik).

PET USODNIH LET ZA ITALIJO

NE PAPEŽ NE KRALJ

Razcep med Mussolinijem in cerkvijo se je kmalu pokazal: že avgusta istega leta (1939) so v papeževi okolici vedeli, da je duce imenoval papeža »nehvaležnež«. Pij XII. pa svojih očitkov ni nameril naravnost Mussoliniju, marveč so prihajali v Palazzo Venezia skozi vatikansko birokracijo, ki je skrbela, da ne izgubi osti. Na čelu vatikanske države ni bilo več ljudi, ki bi bili hvalježi Mussoliniju. Kardinali iz kurije, ki so nekoč hvalili fašizem, so skoraj izginili (večina jih je umrla v letih po 1930). V novi kuriji je bilo močno francosko predstavništvo, ki ni bilo naklonjeno ne Mussoliniju ne Hitlerju. Kardinali so bili na splošno najprej pasivno, potem pa aktivno sovražni režimu. Do Mussolinija so imeli vrsto očitkov: vojna je vzela skoraj vso moč Katoliški akciji, mladi monsinjorji pa niso imeli pri roki ničesar, kar naj bi zamenjalo ta organizem. Na Mussolinija so tudi prevrgli krivdo za uničenje Ljudske stranke (Partito popolare), v kateri je kler videl mogočo opozicijo proti fašizmu (nekaj krivde za to so pripisali tudi Piju XI., ki naj bi bil kriv še prostovoljnega izgnanstva

Angela Roncallija — bodočega papeža Janeza XXIII. v Turčijo). V diskusijah monsinjorjev z »mladimi intelektualci« pokojne Ljudske stranke (med njimi je bil tudi Alcide De Gasperi) se je porajal sen o povojni Evropi, ki naj bi ji vladal katoliški demokrščanski blok in ki naj bi se raztezala od Sicilije do Danske. Jasno je, da bi takšen preporod politične oblasti cerkve zahteval poraz Mussolinija in Hitlerja.

Vatikan je velikokrat pokazal, da se ne strinja s fašističnimi voditelji. Tako na primer je cerkev protestirala ob široki publiciteti, ki je bila dana bojem v severni Afriki 1940 do 1941, proti fotografijam Mussolinija, ki je vihtel islamsko sabljo. Ko je Japonska napadla ZDA, so se v Vatikanu namrnilo, ker je bilo treba blagosloviti vojno, v kateri so bili krivžari monarhizmi in šintoisti, nasprotniki pa katoliki. Vatikanu tudi ni bilo všeč, da so fašisti datirali pisma z »letom fašistične ere« namesto z »letom gospodovim«.

Mussoliniju sprva ni bilo vseeno, da je navzkriž z Vatikanom. Čeprav ni bil veren, je menil, da je stališče cerkve zanj zelo pomembno. Režim, ki obstaja nad 1900 let, je mislil Mussolini, lahko marsičesa nauči nov režim... Toda z leti je njegova politika morala vse bolj ustrezati Nemčiji, tako da se ni več zmenil za cerkev — kot se sploh ni zmenil za nobeno pametno besedo. Tedaj je cerkev začela spreminjati svoj nekdanji abstraktni odpor v akcijo. V določeni smeri je začela ščititi sovražne nacizma in fašizma, se povezovati s pobeglimi vojnimi ujetniki, iskati stike s političnimi voditelji v okupiranih deželah itd. Mussolini se je tega zavedal: zato je tudi imenoval Ciana in Bastianija za ministra in viceministra pri Sveti stolici (5. februarja 1943). Ta dva naj bi pritiskala na Vatikan, da bi bil diplomatsko nevtralen: toda bilo je že prepozno.

Preokret pri kralju in vladarski rodbini ni prišel tako daleč. Kraljevska družina se je do fašizma vedla kot gospodar do trmastega in samovoljnega vrtnarja, ki pa zna brez primere skrbeti za vrt. Pobotanje med cerkvijo in državo je bila nedvomno popularna zmagata: vladar je vedel za to in zaslug

ni hotel jemati Mussoliniju. Ne njegov oče ne ded nista nikdar imela ministrskega predsednika. ki bi se mu posrečilo skleniti tako sijajen kompromis s cerkvijo. Razen tega so tuji državni poglavarji na vsa usta hvalili Italijo. Kralj je to rad poslušal: dobil je premiera, ki je Italiji prinesel ugled. Kralj, ki je moral sedeti na tri blazine, da je lahko gledal skozi okno kočije, se je bal, da bi se osmešil. Zmerom se je bal, da bi se posmešili njemu ali njegovi deželi, zato je rad poslušal Mussolinijeve žaljivke, namenjene »tujcem, ki nas imajo za ljudstvo mandolinistov...«

Toda tudi kralj je moral pogoltniti marsikatero grenko pilulo. Mednje je sodila ustanovitev fašističnega velikega sveta (Gran consiglio). Mussolini pa je prepričal Vittoria Emanuelea, da so ključne ustanove v deželi spremenjene le formalno, ne pa bistveno. Vlada je bil neprijetno presenečen, ko je Mussolini skoval vojaški naziv »maršala imperija«. Naziv je bil narejen po Mussolinijevi meri in je pravzaprav jemal pravico do vrhovnega poveljstva nad vojsko. Toda kralj je zato dobil naziv »imperatorja Etiopije«, ki mu je bil silno všeč. Potem je Mussolini leta 1939 razpustil parlament in sestavil novega (Camera dei fasci e delle corporazioni), v katerem so bili »izvoljeni člani« vsi po vrsti imenovani, imenoval pa jih je seveda duce. Kralj je bil ob »oči in ušesa« (senat in spodnja zbornica), ki so ga sicer obveščale o politični temperaturi v deželi. Takrat se je kralj odkrito uprl Mussoliniju, češ da fašizem odpravlja ustanove, ki jih on kot vladar mora brniti, ker je tako prisegel. Do dokončnega preloma med fašizmom in monarhijo je prišlo s podpisom zavezništva med Hitlerjem in Mussolinijem in z vstopom Italije v vojno, za katero sploh ni bila pripravljena.

Značilno za kralja Vittoria Emanuelea je, da ni ničesar storil, ko je bil še čas, in da je še tisto malo, kar je naredil, storil prepozno. Če bi se morda v letu 1940 obrnil na ljudstvo s pozivom k nevtralnosti, bi morda onemogočil Mussoliniju, da bi vodil vojno.

Kralj pa je storil le to, da je v svoji vojski spodbujal nastajanje frakcij, v katerih so se zbirali ljudje, ki so bili ljubo-

KRALJ V UNIFORMI PRVEGA MARŠALA IMPERIJA PRIPENJA MEDALJO VDOVI PADLEGA MORNARJA

sumni na Mussolinija. Predstavnik vlade pri bojkotiranju režima je bil prestolonaslednik Umberto, na čigar strani je bil tudi maršal Badoglio. Ta maršal, ki je dobil od Mussolinija naslove, posestva, državno plačo in na kupe medalj, je bil prepričan, da Italija potrebuje novega kralja (Umberto) in novega političnega voditelja (njega samega).

Po virih, ki jim je zaupati, se je badoglijska zarota začela na pomlad 1941. Badoglio je poskrbel, da je naraslo nezadovoljstvo med generali, ki niso marali, da se v vojaške reči vpleta politika. Tako je kmalu ustvaril ozračje, v katerem je bila enotnost v poveljstvu nemogoča. Od tod do izdajstva je en sam korak. Badoglio je baje želel »osvojiti deželo tega Mussolinija« in v pogovoru s prijateljem (odvetnikom Cassinellijem, 11. novembra 1942) je rekel: »Teh ljudi se moramo znebiti, z monarhijo ali brez nje«. Kaže, da je bil Badoglio že takrat nekako povezan z zavetniki (se pravi »sovražniki Italije«).

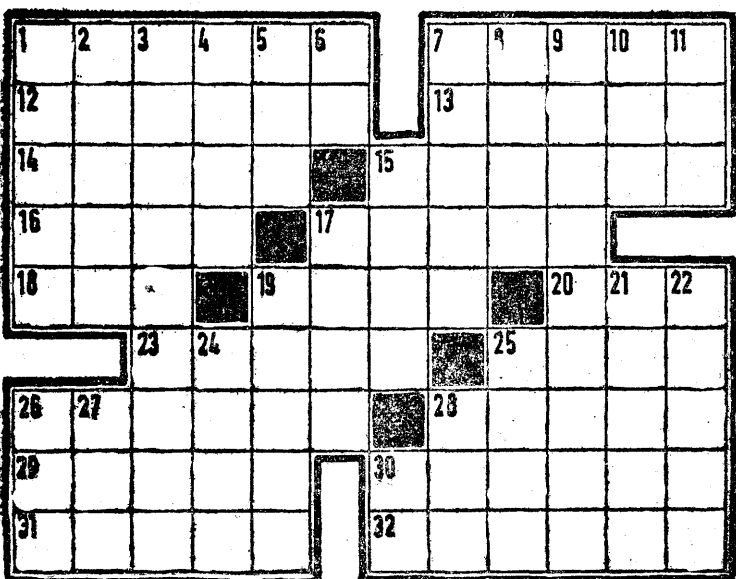
V Tobruku se je neki angleški gardni bataljon uprl preda-

ji, ker »ta manever ni mogoč v vojni, saj ga nismo urili v mirnem času«. Badoglio pa je v vojnem času počel tisto, kar sodi v mir: spletkařil je, lagal, goljufal. Na žalost so Italijo ti manevri stali veliko najboljših enot, vse skupaj pa je precej znižalo moralno. Drži, da so strahopetci v vsaki vojski. Glede Italijanov bi lahko šli še dlje in rekli, da je med njimi malo takšnih, ki bi bili pripravljeni dolgo prenašati žrtve. Toda noben vojak se ne bo dobro boril, če bo bencin v tankih pomešan z vodo, če bo imel čevlje, ki trajajo le mesec dni, če od doma ne bo dobival pisma in če bo imel oficirje, ki so ga pripravljali izdati sovražniku.

Izmed sil, na katere naj bi računal Mussolini, naj bi bila stranka najzanesljivejša. Stranka je bila predvsem mussolinijevska. Na začetku je bila delo Michaela Bianchia, toda vsako geslo je bilo Mussolinijevo. Mussolini je vodil vse faze »demokracije« in parlamentarnega življenja fašizma. »Stranka«, je navadno govoril Mussolini, »je duce!«

(Nadaljevanje prihodnjič)

Križanka

VODORAVNO: 1. pobosti, 7. zaključek obkroževanja, kar so Nemci radi uporabljali v borbi proti partizanom, 12. priimek revolucionarja, španskega borca in državni-ka (Aleš), 13. antično mesto, ki so ga Grki oblegali 10 let, 14. vrsta ovna, žebija, 15. mera za krog, 16. suha zemlja sredi morja, 17. partizan-sko ime Rudolfa Medeta, komanda-nta legendarnega Pohorskega ba-taliona, 18. klica, 19. pripadnik na-roda na Pirenejskem polotoku, 20. kratka za na primer, 23. nekdanji rodovi v Italiji, 25. odločen poziv partizanom pri ustavljanju, če se je bližal neznane, 26. rojstni kraj Prežihovega Voranca, 29. prislov, ki pomeni potihem, 29. pripadnik an-tične filozofske šole, imenuje se po mestu v Južni Italiji, 30. veliko me- sto na Poljskem, znano po zgodovinskih znamenitostih, 31. vokalna izvajalka, 32. slovesen obhod.

NAVPIČNO: 1. kroženje denarja, 2. žensko ime, 3. nevaren postopek, sovražnika proti partizanom, kate-rega se je bilo treba izogniti, 4. priimek narodnega heroja, komisar-ja novomeške čete, padel 26. 2. 1943 v Dolnji Strazi, (Jože), parti-zansko ime šitvo), 5. čaj pri ko-lesu, 6. kemični znak za iridij, 7. človek v mladostni dobi, 8. obala, 9. gibanje ali smer v umetnosti, 10. del voza, 11. mik, 15. del telesa, 17. priimek borca NOB, dandanes glediški in filmski režiser (Jože), 19. lesena kočja, 21. izraz za pre-mik partizanskih enot, 22. dolo-čene barve, 24. priimek, 25. in na-ših cigaret, 26. pristanišče v Kam-bodži, blizu meje Južnega Vietna-

ma, 27. vzklík pri bikoborbah v Španiji, 28. kratica v zemljepisnih imenih, kar pomeni sierra, 30. avtomobil-ka oznaka Kopra.

(Nadaljevanje s 7. strani)

enem mesecu bivanja v Simbirsku so me poslali v Kostromo, sedež istoimenske guber-nije. V Kostromi sem spet zbole-le in znova sem moral iti v vojaško bolnišnico. Po ozdravi-tvi so me dodelili na delo v vojaška skladišča. Od tam so me zaradi stalnega boleha-nja poslali na delo na kmetje. V prvi fazi ujetništva sem se zares stežka privadil tamkajš-njemu podnebru.

Kar nas je bilo ujetnikov na delu na kmetih, so nas po ne-kaj mesecih pozvali na vojno komando v Kostromi. Tam so nas mobilizirali za srbski do-brovoljski korpus. Ta prisilna mobilizacija nam ni bila všeč. Na vojnji v Odeso nas je ve-čina mobilizirancev zbežala iz vlaka in se razkropila po okoli-ci. Vendar so nas polovili, poslali pod nadzorstvom nazaj v Kostromo in nas postavili pred vojno sodišče. Vsi smo bili obsojeni na delo v rudni-kih do konca vojne. Nato so nas odpeljali v rudarsko in in-dustrijsko mesto Borovič.

Po izbruhu meščanske revolucije, v času vlade Keren-skega, so se naše življenjske razmere zelo poslabšale. Za-strazeni smo bili še huje kot prej, hrana je bila za polovico slabša, plače pa nismo preje-mali, saj smo bili kaznjenci. Prej so nas stražili vojaki, po-tem kozaki. Prej smo delali skupaj z ruskimi delavci, po-tem smo ostali brez Rusov.

Vprašanje: »Kako pa si do-življal Oktobrsko revolucijo?«

»Med delavci je začela delo-vati tajna revolucionarna or-ganizacija. Kozaki, ki so nas stražili, o tej organizaciji ni-slo smeli vedeti. To je bila Leninova revolucionarna ide-ja. Med nami delavci je našla zelo ugodna tla. Kajpak je bilo vse zavito v strogo konspira-tivnost. Gorje nam, če bi o tem kozaki kaj zvedeli! To podtalno delo pa je podpiral sam vojaški komandant mesta, aktivni carski častnik, Rus. Bil je naklonjen revolucionarni ideji. Njegov adjutant je bil nek Poljak, prav tako revolu-cionar. Z vednostjo in s pod-poro svojega starešine je

spravljal in pripravljalo orožje za udar. Vse je bilo priprav-ljeno, čakali smo samo še na povelje za akcijo.

Odločilnega dne v mesecu oktobru 1917 je povelje za udar prišlo. Udarili smo po-noči ob eni uri zjutraj. Obo-roženi smo bili dobro. Bili smo sami delavci, brez vojske. Zavzeli smo most in zasedli obe strani mesta. Iz zaporov smo osvobodili jetnike revolu-cionarje, ki so se nam takoj vsi pridružili in prišli za oro-žje. Do jutra je bilo že vse opravljeno. Tisto jutro je bil hud mraz.

Spomini goriškega Slovenca na oktobrsko revolucijo

Naslednje jutro so nas po-slali v Moskvo. Vstopili smo v formacijo pomožne milice. V Moskvi smo bili štirinajst dni. Nato so nas poslali v mesto Suzdal. To je bilo mesto sa-mostanov. Spadalo je pod Vla-dimirsko gubernijo. Bilo je močno utrjeno. Obdajal ga je visok, močan zid. Vanj so vo-dila samo dvojna vrata, ki so bila močno okovana. V to me-sto so se zatekli pred revolu-cionarnim valom sami bogata-ši, plemstvo in visoka duhov-ščina. Ker smo bili sami šte-vilčno preslaba, da bi mesto zavzeli, je dospela po enem mesecu okrepitve vojaštva iz Moskve. Nato smo ga s skup-nimi močmi dokončno zavzeli.

Po zavzetju mesta Suzdala smo odšli dalje proti vzhodu in dospeli v takratni Jekaterin-burg. Od tam dalje smo zasle-dovali belo gardo noter na azijska tla. Dospeli smo v me-sto Išim. Tam smo naleteli na Čeha, Poljake in Srbe. Slednji so bili po večini iz kraljevine Ogrske. Bili so neoboroženi, zato smo jih pustili pri miru in šli dalje. Prišli smo v mesto Omsk. Tudi tam so bili Čehi in Poljaki. V Omsku je bilo mirno. Iz Omska smo na-da-ljevali pot v Novonikolajevsk, današnji Novosibirsk. V tem mestu smo ostali dva dni. Bilo je mirno. Nato smo odinili naprej skozi tajgo in dospeli v Tomsk, glavno mesto Sibi-

rije. Skozi Tomsk teče reka Toma, ki je zlatonosna. Skozi neizmerno tajgo in neobljudene puščave smo šli še skozi mesta Krasnojarsk in Irkutsk prav do Bajkala. Tam nismo imeli posebnega posla, ker je bilo vse mirno, zato smo se vr-nili nazaj v Novonikolajevsk.

Ziveli smo v Rdeči armadi dobro. Hrana je bila dobra in zadostna. Imeli smo tudi dnev-no meslo.

V Novonikolajevsku smo bili nastanjeni v vojašnicah. Po relativnem premirju, ki pa je trajalo le kratek čas, so na-padli mesto in vojašnice češki,

obrnili nazaj proti zahodu in šli vzdolž južne meje proti ka-piškemu morju in Donu. Ta pot je trajala celih sedem me-secev. Napadi so bili vsak dan. Izvajali smo čistilne operacije, zraven pa smo rekvirirali žito in druga živila ter vse skupaj pošiljali v Rusijo, kjer je mo-čno primanjkovalo hrane. Bela garda je uvedla sistem talcev in je pobijala prebivalstvo na debelo. Ljudje so dosti pretr-peli. Patulje, ki smo jih po-šiljali naprej, so nam sproti vse pobili.

Slednjič je bila bela garda poražena in uničena.

poljski in srbski legionarji. Le-ti so bili pod Kolčakovo komando. Izkoristili so prilo-žnost, ker je bila Rdeča armada angažirana na raznih frontah, in to na zahodu z intervencio-nisti iz buržoaznih držav, na Kavkazu in Mandžuriji, ka-mor so prodirali Japonci. Na-pad je trajal samo en dan. Borci rdečearmejski smo se pred premočjo napadalcev raz-kropili na vse strani. Eni so šli v partizane, drugi na kme-telje. Jaz sem bil na vasi pri kmetu. Bil je dober člo-vek. Vedno pa smo bili oboro-ženi in v najožji povezanosti s partizani. Belogardisti so sti-kali za nami tudi po vaseh. Nekoč sem nekemu češkemu legionarju, ki me je zasačil na kmetiji, komaj ušel, in si-cer tako, da sem skočil skozi okno v temno noč.

Po zlomu kolčakovščine smo se spet vsi zbrali v Novoniko-lajevsku in vstopili nazaj v armado. Rdeča armada je za-sledovala in preganjala belo gardo čez Ural, pa tja noter do Mandžurije. Kdor od njih je le mogel, je zbežal na Ki-tajsko.

Jaz sem služil v III. učaski (diviziji), v III. bataljonu in III. odredu. Poveljniki so bili sami Rusi. Belo gardo smo go-nili do Mongolije. Tam smo se

Ko smo svojo nalogo končali in se je nova oblast sovjetov že dovolj utrdila, nam je po-veljstvo sporočilo, da se, kar nas je internacionalistov, zdaj lahko javimo, kdor bi želel domov. To vest smo seveda z veseljem sprejeli in jo pozdra-vili s hura vzklikom. Za odhod domov sem se javil tudi jaz.

Vendar sem ostal v službi Rdeče armade še do meseca oktobra leta 1920, do obletnice boljševiške revolucije. Plače smo imeli borci po 50 rub-ljev na dan, službenega do-datka pa še po 25 rubljev dnevno. Hranili smo se sami. Na vojni komandi smo bili še štirinajst dni, dokler ni dospel za nas naročen vlak.

Pred odhodom je moral vsa-ko izmed nas iti še na zdrav-niški pregled. Za povratek ko nam dodelili vlak, v katerem smo uživali največjo udobnost. Priznati moram, da so sovjeti izpolnili to svojo obljubo zelo vestno. Res, vsa čast jim!

Povratnikov nas je bilo oko-li petsto. Vračali smo se čez Tomsk, Petrograd (sedaj Le-ningrad) in Kronštad. V Le-ningradu so nas zadržali štiri dni in nam razkazali vse zna-menitosti tega velikega in le-pega mesta. V Kronštatu smo se poslovili od drage nam ru-ske zemlje in njenih dobrih

ljudi. Nato smo potovali skozi Finsko in se ustavili tudi v glavnem mestu Helsinkih. V nekem finskem pristanišču nas je prevzela nemška vojna la-dja. Bili smo tudi v Stockhol-mu na Švedskem. Potem smo pluli čez Baltično morje in do-speli v Stettin (zdaj Szczecin).

Nemci so nas sprejeli zelo lepo, celo z vojaško godbo. V Berlinu smo se zaustavili za nekaj ur. Pogostili so nas in nas lepo oskrbeli s hrano za nadaljnje potovanje. Tudi sko-zi Nemčijo smo zelo udobno popotovali. Iz Berlina smo se vozili skozi München do avstrijske meje.

Ko smo prestopili avstrijsko mejo, se nam je popotovanje

nenadoma zelo spremenilo. V Avstriji so nas preložili v sta-re, dotrajane tovorne vagon-e, dali vsakemu za pest kuhane-ga fižola, pa hajdi naprej — vrag te nesi! V Gradcu smo prestopili na jugoslovanski vlak, ki nas je potegnil čez mejo do Maribora. V Mariboru so nas postavili v karanteno.

V Ljubljani sem se javil na vojaški komandi in na itali-janskem konzulatu. Posebnih sitnosti nisem imel in so mi osebne listine še kar hitro iz-ročili. V Prvačino sem se vr-nil skozi Trst. Od drugih po-potnih tovarišev Primorcev, ki so se vračali domov čez Ti-rolsko zato, ker so menili, da bodo na ta način skrajšali pot, sem bil toliko na boljšem, ker sem bil po poti iz Maribora skozi Ljubljano, Postojno in Trst že v treh dneh doma, one pa so v Italiji zadržali še za mesec dni v taborišču.

Ideji, ki jo je prinesel se- sbo iz časa velike zgodovinske prelomnice, je ostal Vodopivec vedno zvest; nič ga ni moglo omajati v prepričanju, da je ta ideja edino pravilna. Iz nje je v času narodnoosvobodilne vojne črpal moč in vero v svo-bodo, po njej se je ravnal še v jeseni svojega življenja. V tem duhu je vzgojil tudi svoje otroke.

Jože Vrbovšek

Rešitev križanke iz prejšnje številke

VODORAVNO: 1. Lapanan, 8. Abas, 12. apatija, 13. Golo, 14. bera, 15. Storič, 17. Alain, 19. JT, 20. Ida, 21. Brajevič, 24. sve, 26. CO, 27. Aderi, 30. Tiliese, 32. oves, 34. obup, 35. Italija, 37. gams, 38. pa-ničar.

•TV 15• izhaja vsak teden - Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenih borcev NOV Slovenije - Zavod »Borec«, Ljubljana. Beethovnova 10 - Tisk in klišé - CZP Ljudska pravica, Ljubljana. Kopitarjeva 2 - List ureja uredniški odbor - Letna naročnina 600 dinarjev oziroma 16 novih dinarjev - Posamezna številka stane 40 din oziroma 10 N-parve, 24 priložnosti pošilja na naslov: Uprava »TV 15« Ljubljana, Beethovnova 10, pri- ložnice, p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni oanki 501-8-29 - Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tiskarstvo in no- vinarji 22-313, uprava 22-507 - Rokopisov ne vračamo.